

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

KENDŐZETLENÜL

Imádkozni tudni kell. Aki tud imádkozni, annak az imája cselekvés, ami hat valamire, elér valamit, eredményt hoz. Mondhatom úgy is, biblikusabban, hogy meghallgattatik. Hogyan kell tehát imádkozni?

Úgy gondolom: mindenekelőtt tudni kell teljes átéléssel feltételezni, más szóval hinni, hogy Isten akkor, amikor imádkozom, velem van és figyel rám. Tudni kell teljes átéléssel feltételezni, hogy Isten mindenható, mindenütt jelenlevő; hogy a zsigereimbe lát, s nem lehet titkom, be nem vallott tettem, rejtett szándékom ő előtte; tudni kell megmutatni neki magamat meztelenül, kendőzetlenül, magammal szemben kegyetlenül őszintén.

Ha megpróbálom becsapni Istent, amit gyakran -és többnyire öntudatlanul- megteszek másokkal és magammal, inkább ne imádkozzam. Ő talán nem rója fel külön bűnömül, ismerve gyarlóságomat, de elfordul tőlem. Vagy talán el sem fordul, csak én leszek

képtelen elérni őt. Mert éppen ez az: öntudatlanul és felelőtlenül, például egy betanult szöveget gajdolván, nem szabad imádkozni. Mondhatom úgy is, hogy nem érdemes. Mondhatom úgy is, hogy nem lehet. Istennel ima közben az öntudat, a figyelem, a felelősség, a lélek éber-

sége köt össze: a kölcsönös figyelem és a lélek kölcsönös ébersége. Isten ebbe nem fárad bele, én annál könnyebben és annál gyakrabban - és akkor megszakad a kontaktus.

Már csupán az által, hogy figyelmesen, felelősséggel feltárom magam Isten előtt, hogy szépítés és mentegőzés nélkül elmondom

neki nyomorúságomat, előre jutok. Olyan világos képet soha nem nyerek tulajdon életemről, mint amikor öhozzá imádkozva mélyen magamba nézek. Mielőtt még kérném őt valamire, már látom, mit kellett volna tennem, hogy emelt fővel állhassak meg előtte és embertársaim előtt, s mit kell tennem most, hogy legalább a jövőben megállhassak.

Akkor hát mit kérjek még? Mindenekelőtt erőt és akaratot, elhatározást és kitartást, hogy megtehessem azt, ami ima közben mint Isten elvárása, más szóval mint erkölcsi parancs fogalmazódott meg számomra. A krisztusi tanítás szerint is ez az, amit leginkább meg-

kaphatok, és ami valószínűleg a legtöbb is, hiszen az evangélium így szól: "Ha azért ti gonosz léteitekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei atyátok szent lelket azoknak, akik ötle kérik."

Veress Zoltán

Rozsnyay Béla: **Király**

CÍMEINK

Országos felügyelő
Kyrkorådets ordförande
STORLIND EUGEN
Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax 042-13 62 99

Országos gondnok
Kyrkorådets viceordförande
NYIREDY CSABA
Silvertärnegången 13
421 69 V. FRÖLUNDA/ GBG
Tel/Fax 031-29 63 17

Országos titkár
Sekreterare
TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456-140 37

Országos szervező
Programansvarig
BIHARI SZABOLCS
Duvgatan 87
554 64 JÖNKÖPING
Tel 036-14 88 66
Fax 036-14 07 17

Központi pénztáros
Kamrer
UDVARDY RUDOLF
Klippgatan 20 A
171 47 SOLNA/ STH
Tel /Fax 08-83 75 97

Stockholmi felügyelő
Krådets ordförande i STH
VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110/1
117 69 STOCKHOLM
Tel 08-744 09 91

Malmöi felügyelő
Krådets ordförande i MMÖ
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040-97 90 29

Szeretetszolgálat koordinátora
Hjälpsamordnare
MAYER MÁRIA
Kaserngatan 18
723 47 VÄSTERÅS
Tel 021-18 59 27

Lelkész / Pastor
MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08-86 36 39

Tudósítónk / Korrespondenti
Osloban / Oslo
HORVÁTI GYÖRGY
Nedre Toppenhaug 9
N-1353 BÄRUMS VERK
Tel (47) 67 56 21 05

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek
lapja. Az északi országokban élő magyarok
ökumenikus fóruma.

I. (X.) évfolyam 3. szám, 1993. augusztus

Felelős kiadó: Storlind Eugen
Szerkesztőbizottság: Molnár-Veress Pál
Veress Zoltán, Szentkirályi Csaba
A szerkesztőség postacíme
Vintrosagatan 17/1, 124 73 BANDHAGEN
Telefon és fax: 08 - 86 36 39

ISTENTISZTELETEK, RENDEZVÉNYEK

AUGUSZTUS

negyedik hétvége

22. vasárnap 10.00 TÅNGAGÄRDE Trågaredkapell

ökumenikus istentisztelet

****A göteborgi hívek Tångagärdére utaztatásáról Nyiredy Csaba felügyelőnél, a 031-29 63 17 számú telefonon lehet érdeklődni.**

ötödik (utolsó) hétvége

28. szombat 16.00 HELSINGBORG EFS-kyrkan

istentisztelet

29. vasárnap 15.00 MALMÖ Stadionkyrkan

istentisztelet

SEPTEMBER

első hétvége

03. péntek 18.00 TÅNGAGÄRDE Gyülekezeti Otthon ET-értekezlet -érkezés (ET=Egyháztanács)

04. szombat 09.00 HELSINGBORG EFS-kyrkan ET-értekezlet

05. vasárnap 11.00 TÅNGAGÄRDE Trågaredkapell úrvacsorás istentisztelet

18.00 SÖLVESBORG S:t Nicolai kyrkan istentisztelet

második hétvége

11. szombat 15.00 VÄSTERÅS Kyrkbacksgården istentisztelet

12. vasárnap 14.30 STOCKHOLM Betlehemskyrkan istentisztelet

harmadik hétvége

18. szombat 15.00 OSLO Uranienborgskirke istentisztelet

19. vasárnap 16.00 GÖTEBORG S:t Jakobs kyrkan istentisztelet

negyedik hétvége

25. szombat 12.00 STRÖMSNÄSBRUK Strömsnäskapell istentisztelet

16.00 HELSINGBORG EFS-kyrkan istentisztelet

26. vasárnap 15.00 MALMÖ Stadionkyrkan istentisztelet

OKTÓBER

első hétvége

02. szombat 16.00 TÅNGAGÄRDE Gyülekezeti Otthon úrvacsorás istentisztelet

03. vasárnap 15.00 SÖLVESBORG S:t Nicolai Kyrkan úrvacsorás istentisztelet

második hétvége

09. szombat 15.00 VÄSTERÅS Kyrkbacksgården úrvacsorás istentisztelet

10. vasárnap 14.30 STOCKHOLM Betlehemskyrkan úrvacsorás istentisztelet

11-14. SENSE (Franciaország) teológiai konferencia (NyEMRLSz)

harmadik hétvége

16. szombat 15.00 OSLO Uranienborgskirke úrvacsorás istentisztelet

17. vasárnap 16.00 GÖTEBORG S:t Jakobs kyrkan úrvacsorás istentisztelet

21. csütörtök

Magyarország

ET hivatalos látogatásának tervezett kezdete*

negyedik hétvége

23-24.

Magyarország

ET részvétele református és evangélikus istentiszteleten*

27-28.

Piliscsaba (Magyarország)

KÉMELEM-munkaülés, ET hivatalos látogatásának tervezett vége*

ötödik (utolsó) hétvége

30. szombat 16.00 HELSINGBORG EFS-kyrkan úrvacsorás istentisztelet

31. vasárnap 15.00 MALMÖ Stadionkyrkan úrvacsorás istentisztelet

NOVEMBER

első hétvége

05. péntek * TÅNGAGÄRDE Gyülekezeti Otthon őszi gyülekezeti napok kezdete

06. szombat * TÅNGAGÄRDE Trågaredkapell őszi gyülekezeti napok

07. vasárnap 11.00 TÅNGAGÄRDE Trågaredkapell úrvacsorás istentisztelet

****A sölvesborgi hívek Tångagärdére utaztatásáról Tóth Ildikó felügyelőnél, a 0456-140 37 számú telefonon lehet érdeklődni.**

második hétvége

13. szombat 15.00 VÄSTERÅS Kyrkbacksgården istentisztelet

14. vasárnap 14.30 STOCKHOLM Betlehemskyrkan istentisztelet

harmadik hétvége

20. szombat 15.00 OSLO Uranienborgskirke istentisztelet

21. vasárnap 16.00 GÖTEBORG S:t Jakobs kyrkan istentisztelet

negyedik hétvége

27. szombat 12.00 STRÖMSNÄSBRUK Strömsnäskapell istentisztelet

16.00 HELSINGBORG EFS-kyrkan istentisztelet

28. vasárnap 15.00 MALMÖ Stadionkyrkan istentisztelet

A [*] csillaggal jelölt helyek és időpontok nem véglegesítettek. Minden változást igyekszünk időben az érdekeltek tudomására hozni. A gyülekezetek felügyelői a megadott telefonszámokon mindig a legújabb információval állnak híveink rendelkezésére. Kérjük forduljanak hozzájuk bizalommal.

IMÁVAL ÉS KARDDAL

Szent István (967/975 - 1038)

Allamalapító Szent István királyunk a halála óta eltelt kilenc és fél évszázad alatt történelmünk egyik legtöbbet vitatott személyisége lett. Egyéniségéről a kora középkor óta két egymásnak ellentmondó jellemzés él a köztudatban. Az egyikben a szentéletű király, a legkeresztényibb uralkodó jellemvonásai dominálnak; a másikban az erőszaktól sem visszariadó realpolitikusi.

Pogánynak született, Vajknak hívták. A kereszttségben kapta István, az első vértanú nevét. Apja, Géza halálakor (997 -ben) már házas volt, élvezte a bajor feleségével Magyarországra jött lovagok hatékony támogatását. Az ő segítségével győzte le a törzsfői és fejedelmi hatalmat magának követelő, a pogánysághoz szító idősebb rokont, Koppányt.

Szilveszter pápához Rómába küldött királyi koronáért és egyházszervezéssel kapcsolatos intézkedéseinek jóváhagyásáért. 1000. december 25-én (más források szerint 1001. január 1-jén) a Szilveszter által küldött koronával királlyá koronázták. Az ezredfordulón a fél-„barbár”, félpogány pannóniai törzsi vezető (Géza) fiából keresztény király lett.

Az új évezred első néhány évtizedében lázas tevékenységet folytatott István. Hosszú és szívós munkával fokozatosan terjesztette ki a maga uralmát, az általa képviselt hatalmi formát és hitet a Kárpát-medence többi törzse fölé. Egyeseket - az erdélyi Czulát (tulajdon anyja testvérét), a rá fegyvert emelő Vazult (=Vászolyt, unokatestvérét), a Maros vidéki Ajtonyt, valamint a Duna-Dráva vidéki fekete magyarokat - fegyverrel győzött le, másokat - Aba Sámuelét északon és Vátát a Körösök vidékén - házassággal, vagy a kereszt erejével kapcsolt magához, illetve családjához.

1030-ra a nagy mű készen állott. A hajdani magyar törzsszövetség magasabb szinten született újjá, az egész Kárpát-medencére kiterjedő magyar állam formájában. A király mellett tanács (szénátus) létesült, a tegnap még törzsi területeken vármegyék és várispánságok szerveződtek. A Géza-kori egyetlen püspökség és egy bencés monostor mellett újak létesültek, a falvakban templomok épültek. Magyarország néhány évtized alatt a latin rítusú keresztény Európa szerves része lett. Amikor István 1038. augusztus 15-én meghalt, erős államot hagyott hátra.

1083-ban VII. Gergely pápai bullája engedélyezte a kereszténység magyarországi meghonosítóinak szentté avatását. 1083. július 25-én történt Szent Gellért „testének felemelése” Csanádon, augusztus 20-án pedig Szent István „testének felemelése” a székesfehérvári bazilikában, november 4-én pedig Imre herceg szentté avatása.

Kétségtelen, hogy a szenttéavatás erősen megnövelte irányában az egész keresztény világ tiszteletét, de a nagyrabecsülést már korábban, életében megszerezte. A kortárs külföldi írók a legszebb emberi erényekkel ékeskedő uralkodóként említik. Amikor halála után a trónra annak a Vazulnak az utódai kerülnek, akit István annakidején megvakíttatott, az írásokban már mint kegyetlen király jelenik meg. Az ellentmondás eleve adott volt; a szentéletű uralkodó egész férfikorát fegyverben töltötte. Imával és karddal egyaránt küzdött az új hitért. S miközben a legyőzött ellenfél ártatlan utódainak az irgalmasság nevében megkegyelmezett, kemény törvények egész sorával biztosította az új rend védelmét.

A törvényalkotó király alakját, törekvéseit leghitelesebben két fennmaradt törvénykönyve őrízte meg az utókor számára: ezek az állam, az egyházszervezet és a feudális magántulajdon védelmére tett legfontosabb intézkedéseit tartalmazzák.

„Királyi hatalmunknál fogva elhatároztuk, hogy mindenkinek álljon szabadságában vagyonát felosztani, feleségének, fiainak, s leányainak és rokonainak, vagy az egyháznak adományozni, és ezt halála után se merje senki érvénytelené tenni.”

Szent István ezüstharmája (XIX.sz.) a kalocsai székesegyházban

István első törvényeinek számos rendelkezése gondoskodik a keresztény vallás megtartásáról:

„Ha valamely pap, vagy ispán, avagy valamely más hívő személy valakit vasárnap ökrökkel lát dolgozni, vegyék el tőle az ökröt és adják a várnépnek elfogyasztásra. Ha pedig valaki lovakkal dolgozik, vegyék el tőle a lovat, amit gazdája, ha akarja, ökrrel megválthat; és az ökröt egyék meg, ahogy mondtuk. Ha pedig valaki más szerszámokkal dolgozik, vegyék el tőle a szerszámokat és ruháit, amelyeket -ha akarja- bőrével megválthat. A papok pedig és az ispánok hagyják meg az összes falusi bírónak, hogy ezek parancsára vasárnap mindenki menjen templomba: öregek és fiatalok, férfiak és nők, kivéve azokat, akik a tüzet őrzik. Ha pedig valaki amazok hanyagsága folytán nem tűzörzés végett marad otthon, az ilyet verjék meg, és nyírják le.”

Ezt a rendelkezést eleinte nem lehetett végrehajtani, mert kevés volt a templom. István második törvénykönyvében ezért úgy rendelkezett, hogy minden tíz falu építsen templomot, és ennek fenntartására adjanak két háznép rabcselédet, csödörrel és kancával, hat ökrrel, két tehénnel és harminc aprójószággal, amin többnyire juhot kell érteni. A ruhákról és oltártakarókról a király, papról és könyvekről a püspök volt köteles gondoskodni.

A Második Törvénykönyv tartalmazza az egyházszervezetre vonatkozó alapvető intézkedéseket, a templomépítésre, az egyháznak adott királyi adományokra vonatkozó cikkely mellett az egyháznak járó tized fizetésére vonatkozó rendelkezést is.

„Ha valakinek az Isten tízet adott egy évben, a tizedik részt adja Istennek. És ha valaki tizedét elrejtí, kilenc részt fizessen. És ha valaki a püspöknek elkülönített tizedet meglopja, mint tolvajt ítéljék meg, és az ebből eredő jóvátétel teljesen a püspöké legyen.”

A tized-, vagy más néven dézsma-fizetésről már az 1001-ben kiadott Pannonhalmi Alapítólevél intézkedik, de országossá válása az ország jelentős részét birtokló göröghitű Ajtony 1008-ban

történt leverésével hozható kapcsolatba. A püspökségek határait is csak 1009-ben állapítják meg. A Szent István alapította püspökségek ezek: Esztergom, Győr, Veszprém, Pécs, Vác, Eger, Kalocsa, Csanád, Nagyvárad, Pankota és Gyulafehérvár. A püspökségeken kívül monastorokat is alapít, s ezek közül a fontosabbak: Pannonhalma, Bakonybél, Zalavár, Pécsvárad, Zobor, Tihany, Aracs.

Szent István királyunkról 1526-ig (a mohácsi vészig) körülbelül ötszáz külföldi író emlékezik meg. Jó híre-neve Európának minden országába, minden népéhez eljutott és a köztudatban a középkor legismertebb, legnépszerűbb uralkodója, Nagy Károly mellé emelkedett. Különösen figyelemre méltó, hogy a sok-sok feljegyzésben egyetlen bántó, kisebbitő szó sem éri, sem emberi, sem uralkodói mivoltában. Igazi elismerés, mély tisztelet és hódolat övezi.

A 17. századtól kezdve Szent István egyházi tiszteletét XI. Ince pápa és Mária Terézia gyarapította. Budavárát a keresztény seregek 1686. szeptember 2-án foglalták vissza, s ezzel Szent István országa visszakerülvén keresztény kézre, a pápa elrendelte, hogy a visszafoglalás napjának évfordulóján az egész keresztény világ Szent Istvánt ünnepelje, de a magyar egyház, a

szentté avatás napjához ragaszkodva, megmaradt augusztus 20.-ánál, s az 1706-i djakovári zsinat az ünnepek napjait újból szabályozva Szent István napját augusztus 20-ára visszahelyezte.

Elmélyítette a tiszteletet a szent jobbnak Raguzából való hazahozatala 1771-ben, és annak az udvari templomban való kitétele. Ettől fogva fejlődött ki a Szent István-napi körmenetnek, a szentjobbot körülvivő körmenetnek külön formája.

Szent István tisztelete dolgában fontos megjegyezni, hogy a katolikusokon kívül, velük együtt tiszteli őt és teszi nemzeti gondolkodása egyik szimbólumává a magyar protestantizmus is, felismerve -Ravasz László egykori református püspök szavaival-, hogy Szent István munkája "a hit műve volt, s csak olyan ember hajthatta végre, aki Isten kezében eszköznek érezte magát". A római katolikus hagyomány számon tartja, hogy művét, a keresztény magyar államot Szent István "a Boldogságos Szűz oltalmába és Szent Péternek ajánlotta fel, s a felajánlás ténye, -írja Szekfű Gyula történész-, a Szent Korona és Szent István emléke a szimbóluma mai napig annak, hogy nem vagyunk elhagyatva, hogy nem nyelhet el bennünket, kis népet, minden hatalmas, aki kinyújtja kezét felénk. Ebben az értelemben Szent István a mi nemzeti önállóságunknak is szimbóluma." MVP

INTELMEK

István fennmaradt két törvénygyűjteményét a magyar Corpus Iurisban megelőzi egy ugyancsak neki tulajdonított történelmi forrás, a Szent István király Intelmei Imre herceghez.

"Mivel megértem, és mélyen átérzem, hogy amit csak Isten akarata megteremtett, azt törvény élteti és tartja fenn, s mivel látom, hogy mindaz, amit Isten kegyelme bőséggel adott, tudniillik a királyságokat, konzulságokat, hercegségeket, ispánságokat, főpapságokat és más méltóságokat, részben isteni parancsok és rendelet, részben világiak, valamint a nemesek és az élemedett korúak tanácsai és javaslatai kormányozzák, s mivel bizonyosan tudom, hogy minden renden valók a föld bármely részén, bármilyen méltóságot viseljenek, nemcsak kíséretüknek, híveiknek, szolgálóknak parancsolnak, tanácsolnak, javasolnak, hanem fiaiknak is, úgy hát én sem restellem, szerelmetes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, tanácsokat, javaslatokat adjak, hogy velük mind a magad, mind alattvalóid életmódját ékesítsed, ha majd a legfőbb hatalom engedélyével utánam uralkodni fogsz."

A teljes szöveg két 15. századi kódexben maradt ránk, mint István Első Törvénykönyve. Törvénynek tekintették a későbbi századokban is, jóllehet műfaját tekintve inkább a korban igen elterjedt királytűkrökkel mutat rokonságot, azokkal az irodalmi művekkel, amelyekben az uralkodók fiaiknak, utódaiknak próbálták az uralkodásuk ideje alatt felhalmozott tudást és tapasztalatot átadni.

"Hallgass fiam, atyád intelmére, s ne vedd semmibe anyád tanítását, akkor nagy lesz száma élted éveinek. Fogadj szót fiam! Gyermek vagy, gazdagságban született kis cselédem, puha párnák lakója, minden gyönyörűségben dédelgetve és nevelve, nem tapasztaltad a hadjáratok fáradalmait, s a különféle népek támadásait, melyekben én szinte egész életemet lemorzsoltam. Itt az idő, hogy többé ne puha kásával étessenek, hanem itassanak meg olykor fanyar borral, mely értelmet tanításomra figyelmissé teszi."

"Ha kívánod a királyság tisztességét, légy békességtűrő. Ítéld békességtűrőssé, szánakozással és nyugalommal, mert a jócselekedetek törvénye fő ékesség a királyok koronáján. Illik a királynak kegyesnek, irgalmasnak és több egyéb jóságokkal teljesnek és ékesnek lenni, mert kegyetlenségekkel és gonoszossággal fertőzött király haszontalan keres királynevet, mivel tyrannusnak mondatik. Uralkodjál mindenki felett harag, kevélység, gyűlölködés nélkül, békességesen, szelíden, emberségesen, megemlékezvén szüntelen, hogy minden ember azon egy állapotban legyen, és semmi fel nem emel, csak az alázatosság, semmi meg nem aláz, csak a kevélység és a gyűlölség."

Az Intelmek talán legtöbbet idézett és vitatott fejezete az országban élő idegenekről és a velük való bánásmódról szól. István korában ugyanúgy, mint manapság, különbséget tettek a jövevények -azaz befogadást kérők és nyerők-, a vendégek -azaz hospesek, az ezredforduló után tudatosan behívott idegenek-, és a külföldiek -valószínűleg csak látogatóba érkezett, vagy csak átutazó idegenek- között.

"A vendégek és jövevények akkora hasznat hajtának, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén. Mert amiként különb-különb tájakról és tartományokból jöttek a vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsd, és becsben tartsd, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak."

István király nagy szomorúságára a fiatalon -1031-ben- elhunyt Imre herceg nem fogadhatta meg az atyai tanácsot, s nem válhatott művének méltó folytatójává. Az Intelmek viszont beépültek a királyi törvénytárba és így éltek tovább -és hatottak- évszázadokon át.

Összeállította Molnár-Veress Pál

KONFIRMÁLTAK 1993-BAN

Ez év június 20-án a közép-svédországi Trågåred kápolnában népes gyülekezet jelenlétében öt svédországi magyar fiatal konfirmált: **Blénessy Zalán, Feldötő Zsombor és Kiss Gergely** a Heidelbergi Kátéból, **Molnár-Veress Ágota** a Luther Kis Kátéjából, **Papp Mátyás** pedig az Unitárius Kátéből feltett kérdésekre válaszolva tett bizonyosságot felkészültségéről és vallotta meg hitét. A konfirmáció által mindannyian a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet felnőtt és úrvacsorázó tagjainak sorába léptek. Rendkívüli alkalom volt ez - és talán az első is -, amikor a reformáció három történelmi vallásához/felekezetéhez tartozó fiatal együtt konfirmált.

Balról jobbra: Kiss Gergely, Feldötő Zsombor, Molnár-Veress Pál lelkész, Molnár-Veress Ágota, Blénessy Zalán és Papp Mátyás

*"Keressétek az URat, amíg megtalálható!
Hívjátok segítségül, amíg közel van!*

...

*Ahogy az eső és a hó lefűl az égből,
és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet,
termővé és gyümölcsözővé teszi;
magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek,
ilyen lesz az én ígém is, amely számból kijön:
nem tér vissza hozzám üresen,
hanem véghezviszi, amit akarok,
eléri célját, amiért küldtem."*
Ézsaiás 55, 6-11.

Alant részleteket, néhány gondolatot adunk közre **Molnár-Veress Pál** lelkésznek a konfirmációi istentiszteleten elhangzott igehirdetéséből:

Drága fiatal barátaim, testvéreim, keresztyén gyülekezet!

Mindannyiunk életében vannak idők, amikor úgy érezzük, szükséges megállanunk egy pillanatra: vagy azért, hogy ünnepeyesebbé tegyük a percet, mint most is, vagy azért, mert úgy érezzük, szükséges egy kissé megszusszannunk, mielőtt újra útnak indulnánk. Jó ilyenkor meghatározni, vagy megjelölni a kiindulási pontot, és az utat is, amelyen elindultunk, azért, hogy ha netán később eltévednénk, könnyebb legyen tájékozódásunk. Az ember életének útját jelek kísérik, életét több pont határozza meg: többek között a környezet, a föld, a falu vagy város, amelyben született, de ugyanígy az emberek, akik körülvették, az anyanyelv, a kultúra, és nem utolsósorban az a hit, amelyet örökségül kapott elődeitől.

Nincs jogom ahhoz, hogy külön-külön szíveteket vizsgáljam, vagy hogy arról faggassam szüleiteket vagy nagyszüleiteket, hogy mi módon tették lehetővé keresztyén hitben való

neveléseket, magyarságban való megmaradásotokat, emberként való felnevelkedéseket? Nekem nincs módomban -és nem is akarok- senki felett ítélni, annál inkább a testvéri szeretet hangján Ézsaiás szavaival így szólni: "Keressétek az Urat addig, amíg megtalálható!"

Itt, az emigrációban, egy különös helyzetben vagyunk: nem tehetjük meg és - Istennek hála - nem is tehetjük meg, hogy elkülönülve, felekezetenként különhúzódva alkossuk meg a mi kis köreinket. A rosszban ím jó is lehet: mert éppen a szétszórtság és közösségeink kis létszáma eredményezi azt, hogy mind egy helyre húzódunk, függetlenül attól, hogy otthon a református, az evangélikus, vagy az unitárius felekezethez tartoztunk. Itt együtt tudunk lenni - és ez sem ritka - a katolikus testvérekkel is. És mily szép dolog együtt megvallani a mi hitünket, együtt hallgatni Isten ígését, s együtt keresni az Urat.

Boldogság tölt el, amikor a ti szátokból most ugyanazokat a hitvallási tételeket halljuk, amelyek a mi ajkunkon zengtek egykor, mondjuk Homoródszentmártonban, vagy Küküllő-széplakon, akár Pákozdon vagy Debrecenben, s amelyek ugyan-

így hangzottak száz, vagy akár háromszáz évvel ezelőtt is. Voltak idők, amikor e hitért háborúkat vívtak és emberek ölték egymást, de voltak idők, amikor ez a hit embereket óvott meg életükben, s tartotta meg őket magyarságukban, egy nemzet kötelékében.

Hívjátok segítségül addig az Urat, amíg közel van! Én úgy érzem, hogy közel az Úr! Én úgy érzem, hogy itt az Úr! Amikor mi együtt kérjük, s hívjuk az ő szent nevét, legyen itt velünk, én hiszem, s tudom: itt van mivelünk!

Azt kívánom, hogy ez az ige, ez a nap, ez az óra legyen egy szívetekbe ültetett mag, mely gyümölcsöt terem. Holnap-e, vagy holnapután? Egy nemzedék múltával talán? Én hiszem, hogy meghozza gyümölcsét, mégpedig sokszorosán. S abból majd jut az éhezőknek is. Mert eljön az idő, amikor szükség lesz tireátok, és ti lesztek azok, akik majd adhattok. És akkor adjatok! És ti lesztek azok, akiktől majd ezt kérik: utat mutassatok! És akkor mutassatok utat! Adja Isten, hogy a mag, amely ma belétek vettetett, teremjen meg az ő áldott gyümölcsét, Ámen!

Veress Zoltán köszöntő szavai:

Hagyományos szép magyar kifejezéssel élve szeretném összefoglalni azt, amit az egyháztanács részéről nektek mondandó vagyok: Isten hozott mindnyájatokat! Tudnotok kell, mint új egyháztagoknak, hogy a mi gyülekezeteinknek hagyományosan közösségi felépítése van. Ez a közösségi szervezés azt jelenti, hogy mindnyájunknak, tehát mostantól fogva ti nektek is szerepetek, jelentőségetek van ezekben. Ez az egyház, ez a gyülekezet egy testvéri közösség, amelyben mindenki olyan mértékben vesz részt, olyan szerepet és olyan felelősséget vállal, amilyenre a lélek buzdítja.

Tudnotok kell, hogy egyházunk egy olyan élő test, melynek bár sok különböző tagja van, mégis egy test. Egyházi és ugyanakkor magyar közösség. Hitvallást tettetek arról, ami az egyházi részét illeti a dolognak. Én arra kérlek titeket az egyháztanács nevében, hogy ha magyarságotokat kellene megvallanotok, akkor a mi iratlan hitvallásunk szerint azt is valljátok meg sorsdöntő helyzetekben, amikor ez szükséges.

Álljatok becsülettel helyt magatokért és mindannyiunkért!

Mi pedig, mindannyian, adjunk olyan szeretetet egymásnak, hozzunk létre és ápoljunk olyan értékeket, folytassunk olyan hagyományokat, amelyekért ezeknek a fiataloknak érdemes legyen a mi közösségünkhöz tartozniuk. Úgy legyen!

AZ EGYHÁZTANÁCS HÍREI

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közössége 1993. május 29-én Tångagärdén Országos Presbiteri Konferenciát tartott. A testület meghallgatta és megelégedéssel nyugtázva elfogadta a lelkeszi jelentést az 1992-es évről, hasonlóképpen az Egyháztanács tevékenységéről szóló felügyelői beszámolót. A gyülekezetekben folyó munka anyagi hátteréről, a múlt évi költségvetés bevételi-kiadási tételeiről az országos pénztáros terjesztett elő zárszámadást, melyet a pénzügyellenőrök jelentése egészített ki. A testület megelégedéssel nyugtázta és elfogadta a jelentéseket és köszönetet mondott az anyagi javak kezelőinek. Május 28-án ülésezett a Tångagärde Alapítvány Intézöbizottsága is, melynek jelentését és javaslatait a Presbiteri Konferencia hivatott meghallgatni és elfogadni. Az időszerű kérdések között a testület kiemelten foglalkozott a gyülekezeti otthon fenntartásának anyagi vetületeivel, az ott folyó tevékenység bővítésének lehetőségeivel, a ház karbantartásának és javításának szükségszerűségével. Jelentést hallgatott meg Tångagärde pénztárának 1992. évi zárszámadásáról és a pénzügyellenőri jelentéssel együtt elfogadta azt. A testület munkacsoportot bízott meg a gyülekezeti otthon alapszabályzatának és a ház használatával kapcsolatos jogi kérdéseknek a megvizsgálására.

A Presbiteri Konferencia számos más kérdésről folytatott megbeszélést. Terítékre került az egyházi sajtó, a külkapcsolatok és képviselet, a szeretetszolgálat, a menekültügyek, a svéd állami és egyházi szervekhez fűződő kapcsolat, a cserkészlet és az önképzőkör táborai, különböző rendezvények, egyháztanácsi vizitációk, új istentiszteleti helyek, az adakozás, az egyháztagság, a gyülekezeti önállóság, az ifjúsági- és gyermekmunka, kulturális tevékenység, az egyházi énekek és liturgia, és sok más ezekkel összefüggő kérdés.

A Presbiteri Konferencia két megüresedett tisztség betöltése ügyében hozott döntést: az országos pénztárosi tisztséget a stockholmi Udvardy Rudolfról, az egyik pénzügyellenőri tisztséget pedig a jönköpingi Bartik Máriára bízta. Az Egyháztanács köszönetét fejezte ki Tóth Zsuzsanna országos pénztárosnak és Takács Dezső pénzügyellenőrnek hűséggel végzett munkájáért. Az Egyháztanács a gyülekezeti otthon megüresedett gondnoki tisztségét a borási Deák Györgyre bízta, s egyben köszönetét fejezte ki Szakály Lászlónak hűséges munkájáért.

Tisztújítás történt a stockholmi gyülekezetben is: a presbitérium a megüresedett tisztség betöltése ügyében hozott döntést és a felügyelői tisztséget Veress Zoltánra bízta. Sajnálkozással vette tudomásul Vánky Farkas lemondását, s egyben köszönetét fejezte ki a hosszú időn át hűséggel végzett munkájáért.

Az új tisztségviselők hivatalos beiktatása az őszi folyamán történik meg. Kísérje Isten áldása életüket, munkájukat!

SZÉTSZÓRTSÁG - ÖSSZETARTOZÁS

A Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör 6. Nyári Táborát 1993. július 2. és 10. között Tångagärdén tartottuk.

Szétszórtság - összetartozás. A tábor címe két szóval tömören fejezi ki helyzetünket és viszonyulásunkat: Kárpátalján, Bácskában, Magyarországon és Erdélyben születünk; Svédországba, Dániába, Norvégiába és Észtországba szóródtunk szét, de Tångagärdén találkozásként érezzük, hogy összetartozunk.

Szombaton, az ünnepélyes tábornyitáskor **Vánky Anna**, az Önképzőkör elnöke ismertette a nyári táborok történetét és célját. A szétszórtság ellenében az évről évre rendezett táborainkkal összetartozásunk tudatának adunk nyomatékot, magunkra alkalmazva a jeremiási ígéret biztatását: *"Halljátok az Úr igéjét, ti népek, hirdessétek a távoli szigeteken, és mondjátok: Aki szétszórta Izráelt, össze is gyűjti, és őrzi, mint pásztor a nyáját."* **Molnár-Veress Pál** lelkész a kezdőáhitaton a szétszórattak felé szóló jeremiási intelemről szólt: *"Állíts magadnak jelzőoszlopokat, rakj le útjelzőket, ügyelj az országútra, az útra, amelyen elmentél!"* Vasárnap a Trågåred-kápolnában a környékbeli magyar gyülekezetek tagjaival együtt tartottunk istentiszteletet.

Az előadások, műsorok méltatására nem térek ki, csupán felsorolom őket: **Kányádi Sándor** Kossuth-díjas kolozsvári költő két szerzői estet tartott. Verseiből adott elő, rövid történetekkel, élményeivel, helyzetrajzokkal elevenítve fel az előadott versek háttérét.

Szente Imre Stockholmban élő nyelvész, nyugalmazott egyetemi tanár a magyar népdalszövegekről, a népdalok szimbolikájáról tartotta első előadását. Második előadása során Kalevala-fordítását mesélte-magyarázta, a fordítás műhelytitkait osztotta meg velünk.

Tóth Károly Antal göteborgi tanár *Az államnemzet klasszikus modellje Európa keleti felén* címmel ismertett tanulmányában az államot alkotó vezető etnikum magatartását mutatta be a francia példából kiindulva.

Ernszt Árpád budapesti könyvtáros az 1992-es romániai népszámlálásról beszélt és annak hibaforrásait, kérdőjeleit emelte ki az előző népszámlálások tükrében.

Kovács László Béla matematikus, a koppenhágai egyetem előadó tanára *Szellem, lélek, tudat* címen tartotta előadását, s a dániai Hamvas Béla klub elnökeként egyesületi életükről is szólt.

Kalocsi Margit, a stockholmi Magyar Ház Közösség elnöke a Ház és az abban működő egyesületek múltjáról és jelenéről tartott összefoglalót.

Molnár-Veress Pál lelkész a svédországi magyar emigráció és ezen belül a protestáns gyülekezetek történetét vázolta, majd

ismertette az azokban folyó jelenlegi munkát, az egyháztanács tevékenységét, a lelkeszi szolgálatot.

Szirkó Ferenc, Szirkó Éva és Asszonyi István észtországi vendégeink beszámolójukban a balti államok, különösen Észtország történetéről beszéltek, majd részletesen magyarázták a mai politikai helyzetet és válaszoltak a kérdésekre.

Spaller Árpád budapesti vendégünk a *Vigyázó* című lapot mutatta be. A lap romániai magyar lapszemle, évente négyszer jelenik meg Budapesten az Erdélyi Magyarok Egyesülete kiadásában.

Négy este élveztük előadóművészeink koncertjét. **Mokos Magda** cselőn, **Mokos Imre, Both Barna** és **Mokos Ádám** zongorán adtak elő klasszikus darabokat. A Norvégiából érkezett **Horváti György, Horváti Ildikó** és **Horváti Eszter**, továbbá a kolozsvári **Székely Csaba** zenepedagógus és **Feichter Erzsébet** énekesnő a **Mokos család** tagjaival együtt kórusműveket adott elő. **Mokos Imre** a Stora Sköndal Intézet szervezte franciaországi zenei tanulmányútról tartott beszámolót.

Képzőművészeti kiállítást rendezett **Rozsnyay Béla**, saját kissozobraiból, ékszereiből, valamint (Frank) **Deák Ferenc** fotóművész fényképeiből (**Tamás György** anyaga); az utolsó napon a gyermekek: **Szirkó Orsolya, Molnár-Veress Ágota, Tóth Zsuzsanna** és **Tóth Péter** mutatták be rajzaikat.

Tábortűz -az esős idő miatt- alig háromszor gyújthattunk, de tábortűzi hangulatot teremtettünk fedél alatt is, játékkal, énekkel, tánccal és tréfákkal.

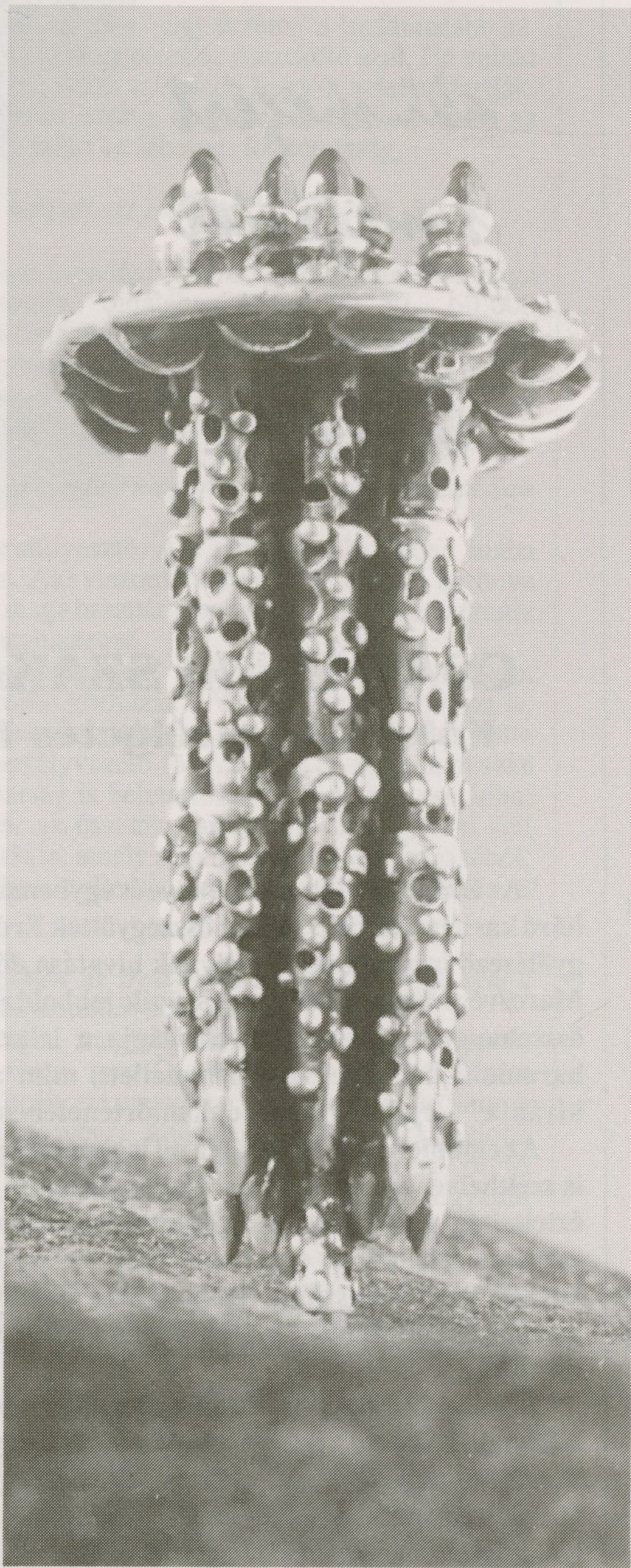
Számszerint 87 személy vendégeskedett a táborban, ebből 20-an voltak a fiatalok-gyermekek. Legtöbben 70-en, legkevesebben 45-en voltunk. A helyet, az időt és erőnket nem lehet jobban kihasználni; elértük a maximális létszámot.

Táborzáró megbeszélésünkön sok jó javaslat hangzott el. Többen szükségesnek vélik egy olyan rendezvényforma meghonosítását, amely a cserkész- és önképzőkori táborokat egészítené ki, többnyire fiatal résztvevőkkel. Javaslat jött egy "családi tábor" szervezésére is. Mindezekhez új, vállalkozókedvű szervezők kellenek.

A Nyári Tábor Tångagärdén, a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet Otthonában tartjuk minden évben, élvezve az Egyháztanács igen hathatós támogatását, amiért ezúton is minden táborozó nevében köszönetet mondunk. Köszönet illeti a Gábor Charter utazási vállalatot is, amely már második alkalommal biztosított meghívott vendégelőadóink részére ingyenes autóbuszjegyet.

Az Önképzőkör 7. Nyári Táborát 1994. augusztusának első hetében rendezik meg.

Szentkirályi Csaga

Rozsnyay Béla: **Emelkedés**

Kuplé a vörös villamosról

avagy abroncs nyolc plusz két pótkerekre

*holtvágányra dőcögött végül
a kopott vörös villamos
kalauz és vezető nélkül
dőcögött holtvágányra végül
a kopott vörös villamos*

*nem volt rakva virágos néppel
bezzeg amikor érkezett
bíborló színben sok beszéddel
meg volt rakva virágos néppel
bezzeg amikor érkezett*

*vöröslött de amint utólag
utólag minden kiderül
bíborát nem a pirkadó nap
vértől vereslett mint utólag
utólag minden kiderül*

*mint a görög tragédiában
belül történt mi megesett
a színen csak siráncok van
mint a görög tragédiában
belül történt mi megesett*

*hát sic tranzit gloria mundi
a dicsőség így múlik el
honnan lehetett volna tudni
hogy sic tranzit gloria mundi
a dicsőség így múlik el*

*s itt állunk ismét mint az ujjunk
sok hite-volt-nincs nincstelen
a magunk kárán kell tanulunk
ismét itt állunk mint az ujjunk
sok hite-volt-nincs nincstelen*

*s tülekedünk egymásnak esve
ha jön a volt-már villamos
sárgára avagy zöldre festve
tülekedünk egymásnak esve
ha jön a volt-már villamos*

*félre ne értsd a dalom testvér
nem sirató csak szomorú
nem szeretném ha lépre mennél
félre ne értsd ismét/lem testvér
nem sirató csak szomorú*

Mellékdal a pótkerekre

*de holtvágányra dőcögött-e
vajon a veres villamos
eljárt-e az idő fölötté
és holtvágányra dőcögött-e
vajon a veres villamos*

*s nem lesz-e vajon visszatérte
boldog aki nem éri meg
halomra halnak miatta s érte
most is s ha lenne visszatérte
boldog aki nem éri meg*

1992

*Játzsa
magyarul*

*aki megért
s megértet
egy népet
megértet*

CSAK EL NE SZAKADJON A SZÁL

Kötetlen beszélgetés Kányádi Sándorral

"Az Erdélyi Helikon székhelye és egyben szimbóluma Marosvécs, Kemény János báró kastélya, ahol 1926-ban összegyültek Erdély írói. Itt alakult meg az az évenkénti gyűlésező íróparlament, melynek hivatása dönteni a szellemi Erdély kérdéseiben. Marosvécs kapuin belül megszűnik jobboldal és baloldal, mely az anyaországban összehangolhatatlanul kétfelé vágja a lelkeket, világnézetek és hitek abban a harmóniában állnak egymás mellett, mint ahogy hajdan a tordai országgyűlés kívánta" -írja magyar irodalomtörténetében Szerb Antal.

Az előbbieket parafrázálva mi is elmondhatjuk, hogy az Önképzőkörnek ha nem is székhelye, de szimbóluma Tángagärde. Itt alakult meg az az évenkénti gyűlésező értelmiségi parlament, melynek hivatása bekapcsolni a svédországi magyar emigráció szellemi értékeit az egyetemes magyar szellemi élet körforgásába. Tángagärde kapuin belül megszűnik jobboldal és baloldal, -világnézetek és hitek abban a harmóniában állnak egymás mellett, mint ahogy hajdan a tordai országgyűlés kívánta.

A jelenkori magyar költészet legnagyobbjai közül való - a Kolozsváron élő - Kányádi Sándor, feleségével, Magdával együtt az Önképzőkör vendége volt a Tolken-tó-parti Marosvécsben. Az egyhetes együttlét alatt több ízben volt alkalmunk kötetlen formában beszélgetni vele. Ízelítőként hadd villantsuk fel a költő néhány gondolatát, megjegyzését vagy emlékét:

-- Hasonló rendezvényeken voltam másutt is, például a híres Itt-Ott találkozók, ahol a kitűnő szervezői készséggel megáldott házigazdák amerikai méretekben és amerikai lehetőségekkel dolgoznak. Ott minden vendég külön bungalóban lakik, s általában az étkezések alkalmával érintkeznek. Bár a tángagärdei tábor kevésbé komfortos, mégis sajátos arculata-hangulata van, mert itt a résztvevők együtt vannak, és egymás közelségében élnek egy hétig.

Világnézetek és hitek harmóniájáról beszélni, nem túl idealisztikus áhítozás ez?

-- Egy amerikai városban, ahol sok magyar él, úgy áll egymással szemben a csatlakozott és a nem-csatlakozott magyar reformátusok temploma, mint Csekefalván az

unitárius és a református templom. Floridában, ahol kevés magyar él, egy templomban tartott szerzői estemen kérdeztem házigazdánkat, hogy itt milyen szertartás szerint folyik az istentisztelet? - Nagyjából református irányba' -válaszolta-, mert én református teológiát végeztem, de az attól függ, hogy a hívem református-e, unitárius-e, lutheránus-e, katolikus-e, avagy más; mert van úgy, hogy a magyar szóra még a zsidó is bejön, s akkor igyekszem az ószövetségből olvasni, hogy kedvében járjak. Tehát mindig a hely és a létszám határozza meg, hogy előkerülnek-e, vagy épp a háttérbe szorulnak az amúgy mindig is létező különbözőségek.

Mi lehetne a mottója egy szórványközösségnek?

-- Egy idegenben élő közösség tagjai számára -úgy érzem- a legfontosabb az, hogy bármennyire is lazuljon meg, de ne szakadjon el az összekötő szál. Ha valaki nem is tud résztvenni a közösségi életben, akkor is érezze, hogy őt számon tartják. Egy olyan életerős közösségre, képletesen szólva nyájra van szükség, mely az eltévedt tagját is visszavonzza. A mottó talán ez lehetne: folytonosság.

A szerzői esteken a "verset mondok" helyett ezt mondta: prédikálok. Miért?

-- Én hiszem, hogy a versbe szedett ige-mondás is igehirdetés és szolgálat a maga nemében, akkor is, amikor a Nagysomlyó oldalában összegyűlt 50 - 60.000 embernek mondok verset, vagy egy öt-tíztagú kicsi közösségnek, valahol az Isten háta mögött. Két embernek, avagy négynek éppen olyan fontos prédikálni, mint a zsúfolásig telt templomban. A pásztor az elveszett, de megtalált bárálynak gyakran jobban örül, mint azoknak, amelyek mindvégig békésen a karámban voltak.

Sok elcsángált közösségben fordult meg szerte e nagyvilágban Szabófalvától San Franciscóig. Mit tapasztalt?

-- Az emigráció nem csak egy nagy süllyesztő. Aki semmirevaló ember, hiába jött ide, és hiába maradt volna otthon is. Aki viszont valamirevaló ember, bárhova elkerül a világba, igyekszik nem csak a maga hasznára, hanem a közössége hasznára is lenni. Ez az egyetlen dolog, ami meghatározó.

Öszintén tudtam örülni éppen Jönköpingben, ahol Szurkos Pista barátom végigvitt Skandinávia egyik legmodernebb kórházán. -Voltunk valakik otthon is, és vagyunk valakik itt is, -kimondatlanul ez volt benne abban, ahogyan bemutatta birodalmát, azt a részleget, ahol ő az osztályvezető főorvos. És én nagyon büszke voltam rá. Az emigrációban élő magyarság is beletartozik abba a nagy családba, amit összmagyarságnak nevezünk, s ez az összmagyarság újra hódít. Nem kell megijedni, hiszen van tisztességes hódítás is, amely semmit sem foglal el a másébol, de hazaköztetíti mindazt az -elsősorban szellemi- értéket, amelynek otthon is hasznát látnák.

A szellemi értékek ide-oda közvetítésében az irodalomnak is megvan a maga szerepe és feladata. Kötik-e irodalmi emlékek Svédországhoz?

-- A magyar irodalmárok sajnos igen megfoghatkoztak skandináv földön. Nemrégien hagyott itt szegény Thinsz Géza, meg Csatlós János. De itt él Sente Imre, aki Szoltsenyicint és a Kalevalát fordította magyarra, vagy a norvégiai Sulyok Vince, aki Illyést és Petőfit segített norvégra átültetni. Skandinávia legjobb lexikonába minden magyar vonatkozású címszót ő írt, és nincsen még egy olyan lexikon a világon, ahol ennyi és ilyen pontos információ volna rólunk. Egyedül Sulyok Vince ott fönn északon többet tett a magyar kultúra terjesztéséért, mint sok nagyszájú hazafi.

De kiléphetnénk a bűvös magyar körből: ideje volna írni másokról is, mint például arról a Thomas Trauströmbergről, aki a svédek egyik kiválósága, és akinek nemrégiben magyarul jelent meg kötete az Európa kiadónál. Érdekes volna Thinsz Gézához fűződő barátságáról faggatni.

-- Találkozott velük?

-- 1984-ben a PEN-klub meghívására Stockholmban voltam, és akkor hosszasan elbeszélgettem vele. A tőzsde-palota előtt mentünk, amikor megbökött és ezt mondta: itt szoktak összegyűlni a szenilisek. Fölolvasnak nekik a világirodalomból, ők szűnyókálnak, szűnyókálnak, majd amikor a fölolvások közül valaki megnyomja a hangsúlyt, hirtelen felkapják a fejüket és megszületik a döntés: Na, ez kapja a Nobel-díjat!

A búcsúvacsorán egyre unszoltak, hogy valami skandináv különlegességet rendeljek. Az étlapra nézve döntöttem: megeszem a legendánkat, a regebeli csodaszarvast! -- és rénszarvashúst kértem bormártásban. Mit mondjak, autentikus volt: több évezredes száraz, és regébeillőn rágós. Az egyedüli ehető rész belőle a bormártás volt.

Ha azt az estét Thinsz Gézával és Thomas barátjával még folytathatnánk, gyanítom, hogy az idő gombolyagát visszafele sodorva közösen azt is kideríthetnénk, hogy a svéd hej-hej köszöntés a mi ősi magyar huj-huj-hajránkból származik.

Molnár-Veress Pál/Tóth Ildikó

Folytonosság

**áldozóhely volt szentély
pogány templom később
keresztény
mutatja még egy-két mohos darab
a hajdani falat**

**most csak hely fű fa és bokor
tenyészet csöndjében élni akar
lábod ősi ösvényre ismer
akármikor jössz itthon van az isten**

1977

Egy zarándok naplójából

**megcsodáltam a nagyvilág
csodálnivalóan szép
katedrálisait
de imádkozni csak itthon
gyermekkorom öreg
templomában tudnék
ha tudnék**

1977

Sóhaj

**ó akinek háza s hazája
valahol a befagyott óceán
ízland s kanada közti
jégmezője fölött egy
szinte állni látszó
idegen felségjelű
repülőgép**

1977

Noé bárkája felé

a Nagy Imre-festmény hátára

**Be kell hordanunk, hajtanunk mindent.
A szavakat is. Egyetlen szó,
egy tájszó se maradjon kint.
Semmi sem fölösleges.**

**Zuhoghat akár negyvenezer nap
és negyvenezer éjjel, ha egy
buboréknyi lelkiismeret-
furdalás sem követi a bárkát.**

**Mert leapad majd a víz.
És fölszárad majd a sár.**

**És akkor majd a megőrzött,
a meglévő szóból újra-
teremthetjük magát
az első búzaszemet,
ha már igével élünk
tovább nem lehet.**

1977

IDŐRENDEN

Az időrendi (kronológiai) oszlopban szándékunk szerint mindig olyan tényeket, adatokat és évszámokat közlünk, amelyek - a teljesség igénye nélkül - a különböző cikkek és tanulmányok tárgyát, eseményeket és azoknak szereplőit segítenek egy valamilyen nagyobb idő-perspektívában, történelmi összefüggésben szemlélteni. Tekintettel arra, hogy egyháztörténet és világi történet nem választható el mereven egymástól, az adatok vegyesen fordulnak majd elő, ugyanakkor azt is hangsúlyozzuk, hogy az egyháztörténeti adatok természetesen bizonyos túlsúllyal szerepelnek majd, tekintve, hogy ezeket az iskolákban is hézagossabban tanítják, s az átlagolvasó is kevesebb forrásmunkához jut. Szükségesnek tartjuk azt is előre bocsátani, hogy különböző forrásmunkák egyazon tényről olykor egymástól eltérő adatokat tartalmaznak, ezért -legjobb szándékunk ellenére - magunk sem lehetünk biztosak abban, hogy mindig a mi adataink a pontosak. Észrevételeket és kiigazításokat mindenkor szívesen fogadunk, és ha szükségesnek mutatkozik, akkor közöljük is azokat.

793. június 8. A viking korszak kezdete

A vikingek, akik a mai Svédország, Dánia és Norvégia területéről származnak, betörnek Angliába és Írországra. Első hódító hadjáratuk során, 793. június 8-án kirabolják a Wales déli partjai előtt fekvő Holy Island Lindisfarne nevű apátságát. Ez a dátum jelzi egyben a vikingek (normannok, varégok) hadjáratainak kezdetét Nyugat- és Kelet-Európában.

826. Hittérítés Skandináviában

A Jámbor Lajos frank királyhoz és császárhoz menekülő Harald Klak, az egyik dán országrész királya Mainzban megkeresztelkedik. Lajos parancsára a bencés Ansgar elkíséri Haraldot északra, hogy Skandiná-

MAGYAROK SVÉDORSZÁGBAN*

Első rész

Az elmúlt ezerév vallási, politikai viszonyainak hatására egyre több és több magyar személy sodródott Észak-Európába, így Svédországba is.

Kik voltak ezek a korai magyarok? Néha nehéz erre a kérdésre válaszolni, mert kevés nyom található az itt élt "első" magyarokról. Érdemes jobban megismerkedni ezekkel az "első" svédországi magyar emberekkel, akik vállalták magyarságukat itt a távoli Svédországban is.

Ki gondolná, hogy a földrajzi távolság ellenére milyen régiek Európa e két kis népének gazdasági és kulturális kapcsolata! A svéd-magyar kereskedelmi kapcsolatokról szóló legrégebb írásos forrásanyag az arab Ibn Khordoadhbeh /Khudádbih/: Utak és királyságok című (svédül: Boken om vägar och kungariken) -- részben fennmaradt -- műve. (1)

Etelköz-Birka: kezdeti kapcsolatok (800-1000)

A magyarok a IX. század derekán a Dnyeper, a Dnyeszter, a Prut és a Szeret vidékére költöztek. Ezt az országot nevezték öseink Etelköznek (=folyóköz). Az itt eltöltött másfél-két emberöltő alatt az etelközi magyarok a svéd kereskedőkkel is kapcsolatba kerültek.

Ebben az időben a Stockholm melletti Birka szigete és környéke virágzó kereskedelmi központ volt. Nagyon jó kereskedelmi kapcsolata lehetett Birka városának a közel-keleti nagy hatalmakkal, mindenek előtt a bagdadi kalifa birodalmával. Birka bizánci kapcsolata jelentéktelen volt. A viking kereskedők a kor szokásainak megfelelően a fáradságos víziutat választották utazási útjuknak. Ezen az úton, amely Észtországon, Oroszországon, Etelközön át vezet, a Dnyeszteren hajózva érték el a Fekete-tengert; a Volgán át a Káspi-tengert is. Portékájukra a portyázó besenyők is szemet vetettek, s ezért a Dnyeper alsó folyásánál -a zavartalan kereskedelem biztosítására- katonai támaszpontokat létesítettek. Ez az út a kor legfontosabb kereskedelmi útvonala lehetett, mert ezen keresztül tudtak eljutni a mai Afganisztán területén lévő ezüsbányákhoz. Ez az ezüst jelentette a kalifa hatalmát és virágzó kereskedelmi kapcsolatát Észak-Európával is. Ezt bizonyítja az a nagy mennyiségű ezüstpénz is, amelyet Birka szigetén találtak. A svéd vikingek ezen az úton kerülhettek kapcsolatba az etelközi magyarokkal is. A Dnyeper és Dnyeszter közt lévő Berezán (2) nevű helységben találták Oroszország egyetlen runakövét, amely ékes bizonyítéka annak, hogy svédek jártak Etelközben. Birka szigetén az ásatások során magyaros fejfedők, magyar nyílhegyek, balták és kardok kerültek elő. Köztudott, hogy a magyarok a kor egyik legjobb kardkovácsai voltak. A Stockholmban élő dr. von Sándor Róbert japánológus mintegy 56 etelközi magyar kovácműhelyről tud (3). Szerinte a magyarok ugyanolyan technikával készítették híres kardjaikat, mint a japán kovácmesterek a szamuráj-kardokat. Ennek az élespengéjű kard készítésének a titka családról családra szállt: -- a magyaroknál ugyanúgy, mint a japánoknál.

A svéd vikingek csereárúként a déli vidéken annyira áhított különféle prémeket, állatbőröket, mézet, viaszt, s az útközben fogott foglyokat adták el rabszolgának a kalifa birodalmában; az sem kizárt, hogy némelyeket magukkal hazahoztak. Talán így került a X. században Svédországba a magyar származású tárgyak mellett az "első magyar" is.

A 900-as években több telepet alapítottak a vikingek a távoli Izland (jégföld) partjain. "Egyikük, a gyilkosságért elítélt Vörös Erik száműzetését nyugati felderítő utazásra használta fel, és az Izlandtól nyugatra megtalált szárazföldet ő nevezte el csalogatóan hangzó Grönlandnak (zöld földnek), amelynek déli részén a 980-as években kolóniát alapított (Eriksey).

A vikingek legnagyobb felfedezése Észak-Amerika megismerése volt, amely Vörös Erik fia, Leif Erikson nevéhez fűződik. Leif i. sz. 1000 körül Erikseyből kiindulva előbb Grönland partjait követte északnyugati irányban, majd nyugat felé átkelt a ma Davis-szoros nevet viselő, úszó jéghegyekkel tarkított tengeren és valószínűleg a Baffin-öböl partjait pillantotta meg. Ezt a kietlen partvidéket Leif emberei Hellulandnak (sziklaországnak) nevezték el. Dél felé folytatták útjukat, Labrador és Új-Fundland partjai előtt vitorláztak el, és a dúsabb növényzetről kapta ez a vidék a Markland (=erdőország) nevet. Új-Skóciát elhagyva a mai Boston vidékén érték el ismét Amerika partjait, és a tájat az ott burjánzó vadszőlőről nevezték el Vinlandnak (=szőlőföldnek). A rövid életű normann települések emlékét Brémai Ádám XI. századi krónikája és egy korabeli térképvázlat nemrég előkerült XV. századi másolata, az u. n. Vinland térkép örzi. Az egykorú feljegyzések említést tesznek arról, hogy Leif Erikson kíséretében volt egy Tyrker nevű hajós. Mivel abban az időben -bizánci kútfők nyomán- türk néven általában a magyarokat értették, nagy a valószínűsége annak, hogy a X. század végén magyar ember is partraszállt Amerika földjén. Ezt valószínűsítették a korabeli kiterjedt magyar-normann kapcsolatok is, és az a tény, hogy az észak-amerikai normann telepek helyén I. István korabeli ezüstpénz is előkerült." ... "Más forrás (Johannes Bröndsted: The

Vikings) szerint az expedíciónak "Tyrki" nevezetű tagja német volt: Vörös Erik öreg barátja és egyben Leif nevelőapja. Ő ismerte fel a szőlőt, minthogy azt az eredeti hazájában (Németországban) is termesztették és bort készítettek belőle". (4)

Magyar pénzleletek Svédországban (1000-1100)

A vikingek ideje előtt még nem volt pénzverés Svédországban. Ezt vehetjük úgy is, hogy a kereskedelem még nem jutott el olyan szintre, hogy pénzt alkalmazzon fizetőeszközként. A 800-as években a kereskedelem gyors fejlődése Svédországban is szükségessé tette egy nemzetközi fizetési eszköz létrehozását. Az északi országok legrégebbi pénzét Birkapénznek (Birkamünt) nevezték, mivel a pénzverés helyének Birka szigetét gondolták. Mai feltételezések szerint Jylland déli részén Hedebyben készültek ezek az első svéd pénzek. Nem tudni miért, de később abba maradt a saját pénzverés Svédországban. Ezért a svédek kereskedelmüket elsősorban német és angol dénárokkal bonyolították le.

Az első magyar pénzverés Szent István király nevéhez fűződik. A fokozott kereskedelem nem nélkülözhetette az állandó értékmérőt, a pénzt. Ezért Szent István király ezüstdénárt veretett; pl. ezzel a pénzzel jutalmazta a seregében szolgáló idegen lovagokat is.

Az észak-európai kereskedelmi kapcsolatokban ez az első magyar pénz, amely fel tudta venni a versenyt minőségével és finomságával a kor német és angol dénárjaival szemben is, ezért a Balti-tenger környékén, így Svédországban is szívesen látott "vendég" volt. Szent István ezüstdénárjainak Svédországig való terjedése a magyarság gazdasági, elsősorban kereskedelmi kapcsolatait, részben a dénárook közkedveltségét is bizonyítja. Ez a pénz majdnem színezüstből készült, s ezért a kor egyik legjobb "valutája" lehetett. Ennek ékes bizonyítéka, hogy svédországi ásatásoknál kezdetleges utánveretű, durva magyar dénárokat is találtak. Szent István dénárjait az egyenletes és kifogástalan finomság, nagyság, az azonos súly és rajz jellemezte. A dénárook átlagsúlya 0,80 gramm, finomságát vegyi vizsgálatok alapján 930 ezrelékben adják meg, amely gyakorlatilag tiszta ezüstöt jelent. (5)

Szent István ideje alatt Svédország és Magyarország között elkezdődött egy meglehetősen laza, de érdekes kapcsolat, s annak virágzása még az I. András és Szent László közötti

időkben is tartott. A magyar pénz romlásával lassan megszűnt a magyaroknak ez az érdekes, közvetett kapcsolata Svédországgal, amelyhez hasonló azóta sem ismétlődött meg a két ország között.

A pénz tartásához, a kereskedők felszereléséhez hozzátartozott - mint napjainkban is - az erszény, a pénztárca. Ilyen erszényeket találtak a Birka szigetén lévő ásatások során is. Lehetséges, hogy volt ott egy műhely, ahol ezeket készítették. Az ásatások során talált maradványokból jól megállapítható az erszények formája, alakja. Kikészített bőrből, vagy nyers bőrből (néha mókusból) készítették, és azt csíkokban össze-szegecselték, majd bronz díszítést tettek az erszényekre. Derékvörfőre kötve használták. Ezeknek az erszényeknek, pénzestáskáknak a formája azt mutatja, hogy magyar minta alapján készültek (6). Sőt, lehetséges, hogy régebben eredeti magyar készítésű erszények is kerültek Birkára.

+++

A Stockholm közelében levő Birka szigetén nemzetközi archeológus csoport folytatja évről évre Svédország legnagyobb ásatását; a 3000 sírnak még csak a felét sikerült feltárniuk. Az eddig felhalmozott nagy mennyiségű anyagból is hosszú oldalakon keresztül lehetne írni a kimeríthetetlen történeteket.

(1) Den svenska historien. I.kötet. Bonniers: Stockholm, 1966. 147. o

(2) I.m.: 146. kk

(3) Dr. von Sándor Róbert szóbeli közlése 1986. okt.

(4) Dr.Havas Gáborné: Középkori magyar utazók. Földrajzi múzeumi tanulmányok. 1985/1. 17. kk

(5) Gedai István. A magyar pénzverés kezdete. Akadémiai: Budapest, 1986. 28. kk

(6) Holmqvist, Wilhelm: Vikingar på Helgö och Birka. 96. kk (Folytatjuk)

viában terjesszék a keresztyénséget. 834-ben a normannok feldőlják a Frízöld városait, 844-ben Lisszabont és Seville, 845-ben pedig Hamburgot.

862. Rurik elfoglalja Novgorodot
A varég (svéd viking) Rurik elfoglalja Novgorodot, a mai Észak-Oroszország területeinek központját

864. Cirill és Metód szlávokat térít
Rasztoszláv, a Nagymorva Birodalom fejedelme III. Mihály bizánci császártól olyan hittérítőket kér, akik a szláv nyelvet beszélik. Mihály császár Cirill és Metód misszionáriust küldi. A Thessalonikéből származó szerzetesek jól ismerték az ott lakó bolgárok által beszélt szláv dialektust. Cirill és Metód a görög minuszculákból a szláv bibliafordításhoz sajátos ábécét alakított ki. Ez az írás (cirillika, cirill betűs írás) az orosz és más szláv írások őse.

880. A Frank Birodalom kétfelé oszlik

A ribémonti szerződésben megvonják a Keleti Frank és a Nyugati Frank Birodalom közötti határvonalat, mely nagyjából a későbbi Németország és Franciaország határa lesz. A dinasztikus érdekből megvonott határvonal nem tükrözi a törzsi népi hovatartozást.

882. Oleg elfoglalja Kijevet

A varég (svéd viking) Rurik utódja, Oleg, elfoglalja a mai Déloroszország és Ukrajna területeinek központját, Kijevet, és egyesíti a már korábban viking kézre került északi Novgoroddal. Oleg egészen Konstantinápolyig nyomult előre, rendszeres kereskedelmi kapcsolatokat tartott a Bizánci Birodalommal, és a Kijevi Birodalom keresztyénné tételére törekedett.

891. Megszűnik a normann veszély
Arnulf keleti frank király döntő vereséget mér a normannokra a Leuven városa melletti csatában, s ezzel megszűnik a normann veszély a Keleti Frank Birodalomban.

895. A magyar honfoglalás

895 tavaszán és nyarán Árpád fejedelem vezetésével letelepülésre alkalmas területet kereső magyar seregek hatolnak be az Alföldre és Erdélybe. Honfoglalásuk egyik fő oka a korábbi lakóterületüket, az utolsó "öshazát", Etelközt pusztító besenyő támadás.

898-ban a magyarok szövetséget kötöttek a Frank Birodalom császárával (az utolsó Karoling-császár), és vállalták, hogy sem a birodalom területére, sem Alsó-Pannóniába nem törnek be.

(Folytatjuk)

Viking sírban talált Szent István-pénz

* Ezúton is köszönetünket fejezzük ki Szöllösi Antalnak, hogy a megjelenés előtt álló Magyarok Svédországban című könyvének anyagát folytatásokban elsőként közölhetjük.

35 évi szolgálat után

1993. július 4-én a Köln melletti Hürth-Kendenich városka Nathan Söderblomról elnevezett templomában ünnepi istentiszteletet tartottak Glatz József lelkész nyugdíjba vonulása alkalmából. Glatz József az adományokat a magyarországi Celldömölk evangélikus templomának tatarozására ajánlotta fel. Egyháztanácsunk a mellékelt levelet intézte az ünnepelthez:

Kedves Tiszteletes Úr, kedves Jóska-bátyánk!

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Egyháztanácsa nevében nyugdíjazásod alkalmából nagy szeretettel gondolunk Rád.

Tudjuk és számon tartjuk, hogy skandinávföldön az első magyar nyelvű istentiszteletek Vajta Vilmos, majd Pósfay György, Leskó Béla és Terray László nevéhez fűződnek, de ugyanolyan jól tudjuk és számon tartjuk azt is, hogy a svédországi magyar protestánsok gyülekezetekbe szervezése, az 1956-ban érkezett magyar menekültek közötti lelkipozás megindítása kétség kívül Glatz József, azaz a Te nevedhez fűződik. A 36 évvel ezelőtt általad megkezdett, majd Koltai Rezső és mások által végzett munka eredménye az, amit ma Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetnek, helyesebben: gyülekezetek közösségének nevezünk.

Mint e gyülekezet első hivatalos lelkészét, a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet alapítóinak egyikét, Feleségeddel együtt svédországi látogatásra hívunk meg. Nagy örömünkre szolgálna, ha ezúttal gyülekezeteinket sorra felkereshetnéd.

Mind Rád és munkádra, mind Családodra Isten áldását kérve, a mielőbbi viszontlátásig az Egyháztanács nevében szeretettel és barátsággal üdvözlő,

Storlind Jenő, Tóth Ildikó, Molnár-Veress Pál

Glatz József nyugdíjba vonulása szolgált alkalmul arra, hogy előkerüljön ez a kép is, melyet Storlind Jenő, egyházunk felügyelője őrzött meg. A fénykép 1958-ban, a Svédországban szervezett első magyar ifjúsági konferencia alkalmával, Rättvikben készült. A hátlapján ez áll: a felső sorban balról jobbra ...Zoltán, Glatz József, Terray László, Storlind Jenő, Takács Dezső. Bizonyára vannak még, akik e képen korábbi magukra ismernek.

Akadémiai Napok

Ez év május 15-22. között az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem (EPMSz) Akadémiai Napokat tartott az erdélyi fürdőhelyen, Szovátán. A nem mindennapi, valóban európai kisugárzású rendezvénysorozaton kétszáznál több külföldi vendég vett részt, közöttük olyan nemzetközi tekintélyű előadók, mint Bárczay Gyula, az EPMSz elnöke, Balla Bálint szociológus, egyetemi tanár Berlinből, Cseri Gyula egyetemi lelkész Giessenből, Benda Kálmán akadémikus Budapestről, Czettler Antal történész Bruggból, Kozma Zsolt református teológiai tanár Kolozsvárról, Gadó Pál fizikus Piliscsabáról, Kende Péter egyetemi tanár Párizsból, Szöllősy Árpád jogász Riehenből. A gyergyószárhegyi reneszánsz kastély lovagtermében író-olvasó találkozóra került sor, amelyen Egyed Emese, Farkas Árpád, Kántor Lajos, Kovács András Ferenc, Lászlóffy Aladár, Sütő András, Szilágyi István és Pomogáts Béla irodalomtörténész vettek részt. A vendégek külön szerzői esten találkoztak Kányádi Sándor Kossuth-díjas költővel. A főrendező a svájci Szöllősy Pál jogász, egyházelnök volt; a nyugati és magyarországi előadókat Kótay István hívta meg, míg az erdélyi vendégekről Fülöp Gábor Dénes, a marosvásárhelyi református Vártemplom lelkésze gondoskodott.

"Hogy mindnyájan egyek legyenek"

A Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat október 11 - 14. közt a Párizs melletti Sens-ban tart teológiai konferenciát, melynek célja: értékelni a mai teológiai irányzatok esélyeit a magyar református gondolkodásban. A központi gondolatról -"Hogy mindnyájan egyek legyenek"- Szathmáry Sándor (Miskolc), Molnár János (Kolozsvár) és Pátkai Róbert (London) tart előadást.

Egyben a Központi Tanács évi gyűlését is megtartják. Svédországból a konferenciára -hivatalból- Dr. Békássy Albert, a NyEMRLSz világi elnöke megy; az Egyháztanács pedig Storlind Jenőre és Nyiredy Csabára bízta gyülekezeteink képviselését ezen a fórumon.

Első ízben Magyarországon

KÉMELM-ülés Piliscsabán

A Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközössége ezévi teljes -tisztújító- ülését október 26-29. között, a Budapest közelében levő Piliscsabán tartja, melyre e szolgálatok lelkészei és világi megbízottai (felügyelői) hivatalosak.

Alapszabály-tervezet

A Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat egy munkacsoportja új alapszabály-tervezetet dolgozott ki, melynek elfogadására október közepén, a Sens-ban tartandó konferencián kerül sor. Ezután döntheti el valamennyi gyülekezet vezetősége -és egyéni tag is-, hogy a Szolgálat rendes, fizető tagja kíván-e lenni. Egyháztanácsunk tagjainak -véleményezés céljából- titkárunk, Tóth Ildikó szétküldte a tervezetet.

Horvátországi reformátusok

Újabb egyház született. Jugoszlávia szétesése az ott élt magyarságot is feldarabolta; bár a többség (Bácska és Bánát, tehát a Vajdaság és a Szerémség magyarsága) Szerbiához csatoltan a Kis-Jugoszláviában maradt, egy részük (a Muraköz magyarsága) Szlovéniához, más részük (Baranya, Drávaszög, Szlavónia magyarsága) Horvátországhoz került. Eszék (Osiek) elővárosában, Rétfaluban alakult meg a Horvátországi Református Keresztyén Egyház, melynek püspöke Láng Endre, titkára (zsinati jegyzője) Andel Károly, főgondnoka Jaroslav Mochacek, főgondnok-helyettese Antal János lett.

Írott szó

Egy személyi számítógép (personal computer = PC) és az ebbe táplált szövegkezelő és lapszerkesztő program segítségével ma már -otthon- nyomdakészre szerkeszthető egy lap, vagy folyóirat. Ezért vált és válik egyre inkább lehetővé, hogy akár a legkisebb gyülekezet is immár saját értesítőt adjon ki. A régebbiek mellé újak nőnek fel, nem a versengés és kiszorítás szándékával, hanem abból az igényből fakadva, hogy minden közösség, gyülekezet önmagáról ö maga vallhasson. Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – felsorolunk néhány olyan gyülekezeti lapot, melyből több-kevesebb rendszerességgel szerkesztőségünk egy-egy számot kap.

ÚTITÁRS, magyar evangéliumi lap, Stuttgartban jelenik meg. Szerkesztői: Cseri Gyula (Giessen), Glatz József (Hürth), Szabó Julianna (Amsterdam, NL), Terray László (Råde, N) lelkészek. Felelős szerkesztője Gémes István lelkész (Bietigheim).

A lapot az eddigi hagyománynak megfelelően a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet tagjai is kapják.

VETÉS ÉS ARATÁS a címe az Evangéliumi Kiadó evangéliumi folyóiratának, mely Stuttgartban jelenik meg.

A LEVÉL a Svájci Magyar nyelvű Protestáns Gyülekezetek értesítője. Joób Olivér és Szathmári László lelkészek, Szöllősy Pál, a szövetség elnöke és Deák Péter zürichi presbiter szerkesztik.

HARANG címmel jelenik meg a Bajorországi Magyar Református Gyülekezet tájékoztatója, melyet Lázár József Csaba lelkész vezetésével a Müncheneri Gyülekezet Presbitériuma ad ki.

PROTESTÁNS HÍRADÓ a címe a Rajna-Vesztfáliai Magyar Gyülekezet lapjának, melynek szerkesztője Winter Szilvia.

KAPOCS címmel Hannoverben jelenik meg gyülekezeti értesítő.

HARANGSZÓ, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület gyülekezeti lapja, mely Nagyváradon jelenik meg kéthetente. A

szerkesztőbizottság elnöke Gavrucza Tibor esperes.

Nagyvárad **REFORMÁTUS HÍRADÓ** címen nyolc nagyvárad református gyülekezet lelkésze szerkeszt és ad ki gyülekezeti lapot.

KÖZLÖNY, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület tájékoztatója, melyet Tökés László püspök és Barabás Zoltán szerkeszt.

EGYHÁZIELET, a Kolozsvár-Felsővárosi Református Egyházközség Gyülekezeti Értesítője. Szerkesztik: Pap Géza, Kállay M. Csaba és Adorjáni László lelképásztorok.

EVANGÉLIKUS HARANGSZÓ címen az (erdélyi) Evangélikus Egyház ad ki lapot, melynek felelős szerkesztője Török László.

AZ IGE Kovásznán (Erdélyben) megjelenő református gyülekezeti lap. Szerkesztői Fábán Ernő, Gazda József, Kónya Ádám, Kuszto Tibor.

FELEBARÁT címen gyülekezeti lap jelenik meg a szórványokban élő magyar református családok számára Kolozsváron, melyet Vetési László református lelkész szerkeszt.

REFORMÁTUS ÉLET, a jugoszláviai reformátusok egyházi lapja. Szerkesztői: Dr. Hodosy Imre püspök (Feketics), Csete István esperes (Torontóvársárhely), Botos Elemér és Andrea (Újvidék).

KÁLVINISTA SZEMLE a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház hivatalos lapja, mely Pozsonyban jelenik meg.

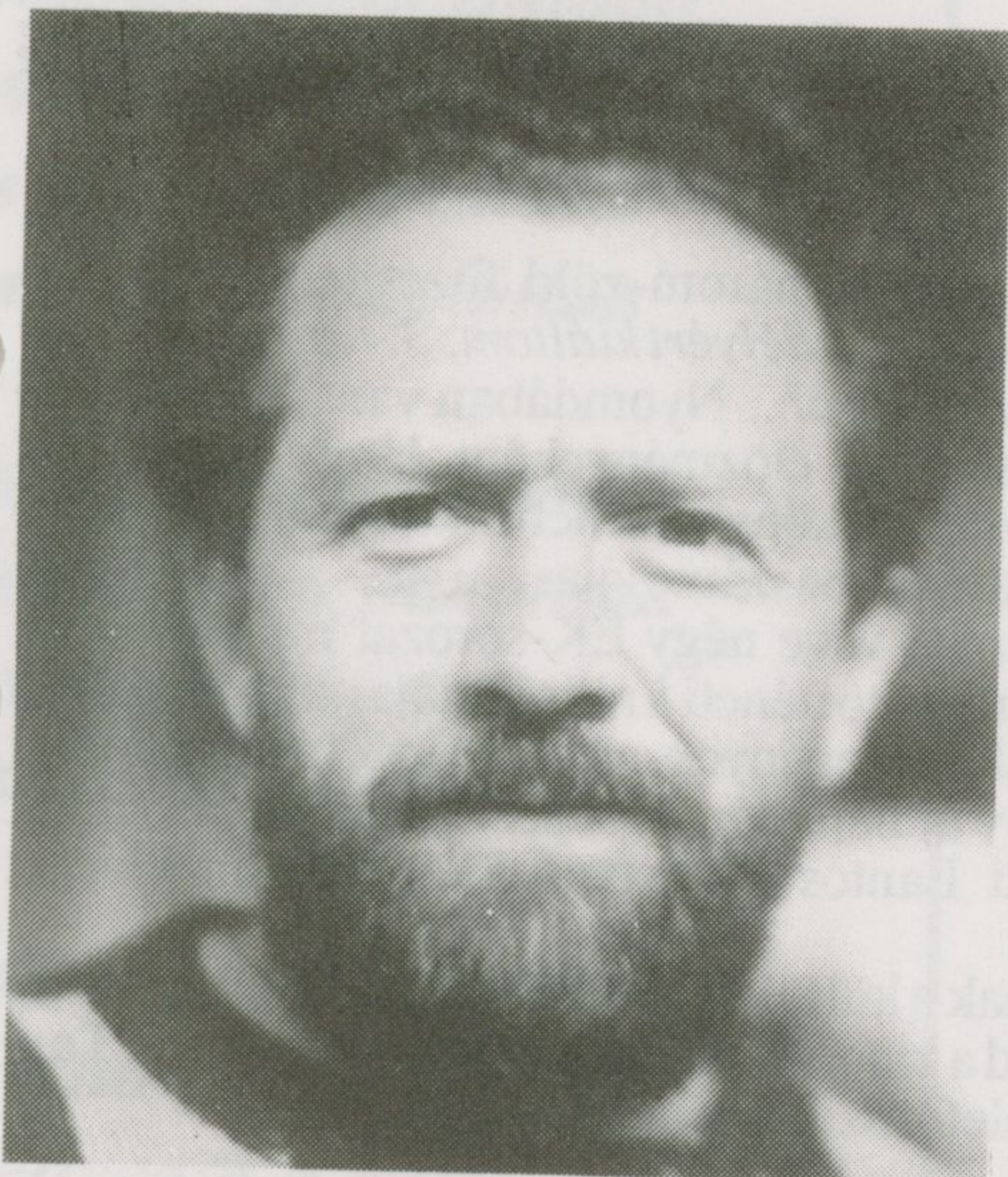
EVANGÉLIKUS ÉLET, a Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja. Szerkesztője és kiadója Tóth-Szölös Mihály.

REFORMÁTUSOK LAPJA, a Magyarországi Református Egyház hetilapja. Felelős szerkesztője és kiadója Komlós Attila.

PRESBITER címen a Magyar Református Presbiteri Szövetség ad ki lapot. Felelős szerkesztője Békefi Lajos.

TEBENNED BÍZUNK, a Magyar Reformátusok Világszövetségének hírlapja; Budapesten, dr. Bütösi János elnök szerkesztésében jelenik meg.

Művészportré: Rozsnyay Béla

1949-ben született Marosvásárhelyen. Szobraival, kisplasztikáival és ékszereivel 1980-tól rendszeresen vesz részt kiállításokon. Alkotásait Székelyudvarhely, Marosvásárhely, Kolozsvár és Bukarest után megismerhette Budapest, Koppenhága, Stockholm és Oslo műértő közönsége is. A Tángagárde-Galériának az idei önképzőkori tábor alkalmából immár másodízben volt vendége.

Alkotásai szobrok, fémplasztikák vasból, acélból és kőből, ékszerek ezüstből és egzotikus fajtákból, arany, igazgyöngy vagy féldrágakö-betéttel, simogatnivalóan finomra csiszolt, vagy természetes durvaságukban szép felületekkel, játékos illesztésekkel, s mindezekkel és ezekben egy sajátos mikrokozmoszba enged bepillantunk, vagy épp a világegyetem súlyos és mégis lebegő képét sejteti. Lendületet, máskor örökkévaló mozdulatlanságot, drámai súlyt vagy épp derűt lehelneke miniatűr szobrok. Könnyed, természetes, szervesen

tömör világ ez. A leheletfinom fémszálak, a morzsányi tömböket elválasztó hajszálnyi rések érvényre juttatják az anyagban rejlő plaszticitást és szilárdságot, a törekenységet és keménységet egyaránt. A kívül bántón durva kö belsejében miniatűr univerzumot nyit a művesség; a részletek gazdagsága és az alkotások fő erővonalai egymást erősítik. Ezeket az alkotásokat szeretni lehet, és lehet velük meghittten beszélgetni, játszani, titkokat bízni rájuk. Bizonyára alkotójuk is azt teszi: versbe, vagy szoborba önti érzéseit. Mert néha verseket is ír: rövid, dalszerű szövegeket, amelyek közül kettő álljon itt mutatóban.

Rózsnay Béla jelenleg Dániában, Helsingörben él. Most épp egy szeptemberben, Bécsben sorra kerülő, majd októberben Norvégiában rendezendő kiállításra készül. Ennek ellenére tudott időt szakítani arra is, hogy egyházunk új pecsét- és emblématervét is elkészítse, amelyet az egyháztanácsnak hamarosan bemutat. Az Új KÉVE jelen számának néhány lapját munkáiról készült fényképek illusztrálják.

MVP

Vándor

Világosságot égőre holnapra
utolszor lobbantja
toronyok csúcsain
fényét a nap

de lenn az utcán a kapualjban
már este van
Házsietek -
világgá.

Ünnep

Gyertyafényt hallgatok
sűrű sárga lángot -
emlékek égnek
s érzem:
koromra válok.

**ÉSZAKI
MAGYAR
ARCHIVUM**

Levelek, fényképek, érdekes dokumentumok hevernek szerte-szét a magyar emigráció északra sodródott szigetén. Tanúi és bizonyosságai egy már letűnt kornak, itt élt vagy még mindig itt élő egyéneknek, emberek csoportjainak, az első egyesületeknek és gyülekezeteknek, jelzőoszlopai egy-egy eseménynek, amelyre egyre ritkábban emlékezünk.

Húsz évvel ezelőtt, 1973 októberében alapította **Szöllösi Antal** az *Északi Magyar Archivumot*, mely a skandináv országokban élő magyarokról szóló, vagy magyaroktól származó mindenféle dokumentum-értékű anyagot gyűjt: újságcikket, levelet, fényképet, okiratot, naplót, könyvet, folyóiratot, időszakos kiadványt, tárgyi emléket stb. Az Archivum páratlan értékű dokumentációs anyagot halmozott fel az eltelt két évtizedben; ennek nagy része többnyire már rendszerezve áll a kutatók, szakértők rendelkezésére. *Bújdosók* című lapjában Szöllösi Antal évek során át sok-sok értékes információt tett közzé; most az *Új KÉVE* hasábjain részletekben közli *Magyarok Svédországban* című, kiadásra váró könyvét. Tekintettel arra, hogy az Északi Magyar Archivum gyűjteményében nagy számban található a *Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet* múltjára vonatkozó dokumentumok, helyesnek találnánk, hogy a gyülekezeteinken belül meginduló, a múlt emlékeit egybehordó gyűjtőmunka Szöllösi Antal szakember irányításával történjen. Egyelőre arra kérünk mindenkit, hogy ha netán kallódó, értéktelennek ítélt és így kidobásra szánt magyar nyelvű írásos anyagról, fényképről, tárgyi emlékről szerzett tudomást, haladéktalanul értesítse akár szerkesztőségünket, akár Szöllösi Antalt a következő telefonszámon: **08-53 17 02 81**. A Rättvikben, 1958-ban rendezett első ifjúsági konferencián készült – Storlind Jenő által 35 éven át megőrzött, s e lapszámunkban közölt – fénykép legyen jelképesen az első kö, amelyet a svédországi magyarprotestáns gyülekezet emlékoszlopába beépítünk.

Tordai ediktum januárban, nem pedig júniusban

Az Új KÉVE 93/2. számában *Példát mutatván toleranciából* című írásunk szerint a vallásszabadságot kimondó tordai országgyűlést 1568 júniusában tartották.

Dr. Sebestyén Gábor olvasónk a nagyváradi *Erdélyi Napló* idei 11. számában megjelent írást: Mihálka Zoltán: *Tordai ediktum, -tolerancia, erdélyiség* című cikkét küldte el nekünk, s egyben felhívta figyelmünket arra, hogy a két írás a nevezetes eseményt más-más időpontra teszi. Az Erdélyi Napló cikkéből idézünk: "...127 országgyűlést tartottak itt. Ezek közül az egyik legjelentősebb 1568. január 6. és 13. között zajlott le. [...] A főként az erdélyi szászok által követett lutheránus vallást 1557-ben a tordai országgyűlés formálisan is egyenjogúsította a katolicizmussal. Rá hét évre, 1564-ben a kálvinizmus is a törvényesen bevett vallásfelekezetek közé emelkedett. Ezt követte az 1568. januári tordai ediktum: a reformáció legradikálisabb szárnyát, a Dávid Ferenc hirdette unitárius vallást fogadták be (...) a bevett vallások közé." Amint látható, kétszer is előfordul Mihálka cikkében a vallásszabadságot törvénybe iktató tordai országgyűlés időpontja, amely tehát helyesen 1568. január 6-13, és nem június. Köszönjük olvasónk észrevételét és a szerkesztőségünkhöz beküldött anyagot.

Nem autókról meg időjárásról beszélgetnénk...

A cserkész tábor minden alkalommal élményt nyújt a gyermekeknek és elégtételt a szülőknek, hogy az idegenség ellenére gyermekeik magyarul is beszélgetnek az életre. A felnőttek számára az önképzőkör nyújt szellemi gazdagodást.

Újra felmerült a kérdés a fiatalok (értsd 18 éven felüliek és még magukat fiatalnak érző felnőttek és "örökifjak") körében: miért ne lehetne szervezni Tángagárdén egy - a felnőttekhez hasonló - egyhetes, vagy tíznapos önképzőköri tábor fiatalok számára is?

És persze nem autókról meg időjárásról beszélgetnénk, hanem művészet, irodalom, zene kerülne a terítékre.

Tény és való, hogy "kerületi" bálókön meg más rendezvényeken összefut a társaság, de üvöltő zene mellett bizony elég nehéz eszmecserét folytatni például irodalomról.

Sok magas képesítésű honfi- és sorstársunk él Svédországban, akik közül bizonyára akadna olyan, aki szívesen vállalná a fiatalok oktatását, szellemi táplálását.

Remélem nem csak mi érezzük, hogy ránkérne ez, hanem mások is, tőlünk északabbra és délebbre.

Talán jövő nyáron már időszerű is lenne egy ilyen tábor. Az ötletet felvetettük: kérjük megvitatni és hozzászólni!

Tisztelettel és reménykedve:

Kiss Elemér és társai, Jönköping

Az Erdélyi Kiskönyvtárról

Június elején a kolozsvári NIS Kiadónál egyszerre három zöld füzet jelent meg: 1. *Romániai magyar nyelvvédő szótár*; 2. *Tar Károly: Erdélyért kiáltom*; 3. *Koppány Zolt: Bíró György aliasz Kutya nekifutásai és kutyagolásai...* Nyomdában van *Tibori Szabó Zoltán: Teleki Béla erdélyisége*. Az EK-sorozat előzményeként látott napvilágot *Galántha H. Judit: Fehér hegyek, kék pipacsok* című könyve, amely akanadai újságíró *Körösi Csoma Sándor* nyomában tett utazásainak beszámolója.

Az előkészületben levő könyveket is figyelembe véve négy EK-sorozat rajzolódik ki: **Kézikönyvek** (Illemszótár, Bölcsességtár, Erdély történeti kronológiája, stb.); **Közírás** (interjú, publicisztika); **Olvasmány** (regények, kisregények, elbeszélések) és az **Erdélyi érdekességek** (Bölöni Farkas Sándor: *Erdély új hajnalán*, Kövári László szokásainkat bemutató régi könyvéből válogatás, Tinódi Lantos Sebestyén Kolozsváron kiadott dalaiból stb.).

Az Erdélyi Kiskönyvtár szerkesztői számítanak a külföldön élő magyarok érdeklődésére is. Előjegyzést és megrendelést szívesen fogad a kiadó. Svédországi érdeklődőknek **Tar-Bengtsson Zsuzsanna** a **046-32 06 76-os** telefonszámon ad felvilágosítást.

Tizenkétnyelvű fordítógép

Újdonságot hirdet a sölvesborgi DORIMPEX magáncég: olyan zsebfordítógépet forgalmaz, mely az angol, francia, német, olasz, spanyol, portugál, norvég, szerb, cseh és lengyel nyelvek mellett **svédül és magyarul is tud**. A gép nyelvenként körülbelül 8000 szót tárol. Ezenkívül -ugyancsak 12 nyelven- előre betáplált társalgási alapkifejezéseket tartalmazó készlete is van, melynek segítségével könnyebb a tájékozódás külföldön a repülőtéren, szállodában, étteremben, a vásárcsarnokban, de megtalálhatók benne az utazással, szórakozással, telefonálással, sürgős esetekkel kapcsolatos főbb kifejezések is. Ezen kívül a gép hat valutaátváltási rátát képes tárolni, és hagyományos számológépként is működik. További felvilágosítást ad és megrendeléseket fogad a **DORIMPEX** a **0456-194 12** számú telefonon.

KÖKOPORSÓ

alkalmi versezet Molnár Józsefnek
Tótfalusi Kis Miklós méltó és
hűséges tanítványának

**a világnak olyan
szögeletin élünk
ahol csak holtunkban**

odják ki a bérünk

**a mi ünnepeink
feketével írvák
támaszaink mohos
sírkövek és fejfák**

**és egy kökoporsó
magasra emelve
mintha a szellemek
ravatala lenne**

**fölötte Szenczi-gond
Apáczai-bánat
s protestáló hitünk
mit reánk testáltak**

**hogyan akadna mindig
kikben meglakolnak
meggátolói a
közönséges jónak**

**kiknek ujjbögyében
s elméjében loppal
jegyesül a jelen
jövő századokkal**

**s akik életükkel
föl-fölmosolyozzák
meggyötört arcodat
édes Erdélyország**

1991

IN MEMORIAM

Bartha Katalin 1913-1993

1993. június 10-én Katrineholm-ban, a Skogskyrkogården Skogskapellettjében vettünk utoljára búcsút Bartha Katalintól.

Bartha Katalin, leánykori nevén Walent Katalin, 1913. április 30-án született Nagybányán, Erdélyben. 61 éve kötött házasságot id. Bartha Lászlóval, akivel boldog házasságot élt. Két fiúgyermekük született.

Átélt két világháborút, megküzdve a nehéz élettel, felnevelték gyermekeiket, akik közül István 1956-ban a magyar forradalom után Svédországba vetődött, majd 1973-ban László fiuk is itt telepedett le családjával együtt. Bartha Katalin férjével együtt 1986-ban követte fiait az emigrációba, hogy öregségükre gyermekeik mellett lehessenek.

A sors újabb csapása érte, mert fia, László, 1987-ben meghalt, ami nagyon megsínylette a szerető édesanyát. Ő volt az, aki míg erővel bírta, levelezve a rokonsággal, összetartotta a családot. Töle tudhatták meg gyermekei, ki hol van a világban. Mindig volt jó szava mindenkinek, jókedvével biztatta környezetét.

Bartha Katalin 80 éves változatos és küzdelmes élet után elfáradva, 1993. június 2-án délelőtt 11 órakor örökre elaludt.

Búcsúzik tőle és gyászolja férje, idősebb Bartha László, aki hű élettársa volt jóban és rosszban 61 éven keresztül; fia, István, menyei Siskó és Gabriella, unokái László, István, Gabriella, Irene, négy dédunokája, a rokonság, barátok, ismerősök Szatmárnémetiben, a Részeken, Erdélyben, Magyarországon, Európában, Amerikában, Ausztráliában, szerte a világban, ahova a sors szele szétzilálta őket.

Gönye (Szente) Gabriella 1925-1993

Ez év július 21-én a lundi Klosterkyrkan családi légkörében vettünk búcsút Gabriellától. Azazhogy ő vett búcsút tőlünk, hisz minden a saját meghagyása szerint történt: a svéd államegyház és zsolttárai, az orgona- és hegedűszóló maga választotta darabokkal, a korántsem gyászos hangulatú halotti tor a "Kulturen" éttermében, ahol csak Gabriellát hiányoltuk az asztalföről a társalgás élénkítésére s nívójának emelésére. A holtseason s a gyászjelentés mellőzése is a feltűnés nélkül távozó kezére játszott: csak telefonon értesített néhány volt munkatársa s régi magyar barátja volt jelen; magyar szó csak a szimbolikus sárga rózsáit lehelyező ex-férj és sírig jóbarát szájából hangzott el: Isten veled Gabriella!

Mindenütt otthon volt, de seholsem volt maradandó városa. A kis szabó lányát befogadta az előkelő Sacré Coeur Budapesten, s 56-ban Bregenzben is. A demokrácia kurta közjátéka alatt vonzó megjelenése, színes egyénisége, szellemes társalgása, szókimondását is elfogadtató karizmája egyként utat nyitott számára az urbánus értelmiség, a szocdem párt, az angol settlement, a népi mozgalom és a paraszpárt köreibé. A fordulat éve egy csapásra elsöpörte életelemeit; a vidéki "száműzetést", lelombozott ambícióit és fölöslegessé vált energiáit szenvedélyes olvasásba ölte. Rendkívüli memóriájával óriási lexikális ismeretanyagot halmozott fel, elsősorban a történelem és a művelődéstörténet terén. De kitűnően megállta a helyét mint a celli népi kollégium gondnoka is, s bár "szabad bölcsészként" nem tett tanári vizsgát, szívesen foglalkozott önkétesekből verbuválódó tanulókörökkel. Ilyenek később is, nyugati tartózkodása során is össze-összeverődtek körülötte. Észak megritkult légkörében is mindig akadtak barátai: főleg különcök, művészlelkek keresték a társaságát. Nem szerette a csödületeket, de ha felkérték, vállalkozott előadásra a lundi magyar egyesületben vagy az Evangéliumi Ifjúsági Konferenciákon. (Többek között Kirkegaardról tartott emlékeztető előadást; lásd az "Együtt Európában" című gyűjteményt.) Az utóbbi években, már eléggé megrongált egészségével is szívesen részt vett az Önképzőkör nyári táborain Tångagårdén. Készült az idei táborra is, találkozni régi és új barátokkal, de június közepén agyvérzés érte. Hamvai a dél-svédországi egyetemi város "minneslund"-jában vegyülnek el a kedves dán festőművész, Ib Fjordnaes hamvaival: a hetvenes években együtt járták a világot életük aranyos öszejében...

Szente Imre

REFORMERTA KYRKAN I UNGERN

Det är bara fyra år sedan som religionsfriheten infördes i Ungern efter fyrtio år av kommunistisk diktatur och förtryck av all religionsutövning. Den senaste religionsstatistiken är från slutet av 1940-talet. Den visar att cirka 70% av befolkningen var katoliker, 20 % tillhörde den reformerta kyrkan och 5% var lutheraner. Den reformerta kyrkan i Ungern är kalvinistisk. Det betyder att den är inspirerad av Johan Calvin, en av de tre reformatörerna på 1500-talet. Den reformerta tron spred sig från Schweiz och Tyskland och var den dominerande tron i Ungern ända in på 1700-talet, då katolicismen fick övertaget. Idag finns det cirka 2 miljoner reformerta bekännare i Ungern. När nu religionsfriheten på nytt är garanterad i grundlagen, anser den reformerta kyrkans ledare, att kyrkan har en viktig roll att spela när det gäller den ungerska nationens pånyttfödelse.

Ungerns kontakter med Väst-Europa både de geografiska, historiska och kulturella är av gammalt datum. Men det var först 1989 som Budapest blev en alltgenom demokratisk europeisk huvudstad. Och när landet slutligen röstade bort sin kommunistiska regering, röstade då också för en förnyelse av sina nationella traditioner som kommunisterna undertryckte i fyrtio år. En viktig del av denna tradition är kalvinismen.

Det är en kultur som är stolt medveten om sin historia, såväl den religiösa som den världsliga. Hjältarnas torg [Hősök tere] i Budapest är ett minnesmärke över de invaderande ungerska stammarnas grundande av Ungern på 800-talet. Eftersom landets geografiska läge inte erbjuder något naturligt skydd har det alltid utsatts för invasioner och fått tjäna främmande herrar. Först turkarna och sedan de habsburgska österrikarna, vilka härravälde varade enda till 1920.

När det Österrikiska-Ungerska Kejsardömet styckades upp efter världskriget, förlorade Ungern två tredjedelar av sitt territorium såväl två femtedelar av sin befolkning. 5 miljoner ungrare kom plötsligt att bo i andra länder.

Ungern hade faktiskt en kort tid av

självständighet mellan de båda världskriegen. Den upphörde i och med det manipulerade valet av en eftergiven stalinistisk regim. Det nya systemet kännetecknades av hårdhet och brutalitet. Liksom i Polen drog även de ungerska studenterna ut på gatorna och krävde större frihet. [1956] Medan västmakterna var upptagna av en viktigare fråga, nämligen Suez-krisen, rullade sovjetiska stridsvagnar in. 3000 ungrare dödades och 200.000 flydde till Väst.

Ungern har lärt sig att ta det sakta i backarna och gjorde så fram till 1989. Nu har försoningens dag kommit.

1991 samlades de ungerska reformerta bekännarna till en världskonferens, vilket inte skett sedan före första världskriget. Det hade nu blivit dags att räkna med kalvinismen, dels som en nationell kraft, dels en personlig tro. Premierministern [József Antall] som är själv medlem av det reformerta samfundet, hyllar traditionen:

"Den universella europeiska andan, som gett upphov till så mycket gott skapade genom sin almmängiltighet, sin tro och sin gemensamma grund en ny värld under renässansen. Det var en värld där tankefrihet rådde, något som positivt inverkade på vår kultur. Och när vi nu tänker tillbaka, får vi inte heller glömma att till det europeiska arvet hör det vi fått av reformationen. Varje nations egna symbolvärden, egna litteratur och egna bibelöversättningar var de instrument som skapade Europas nationalstater. Här igenom kom utvecklingen för århundraden framåt att bestämmas av de nationella kulturerna. Även de var viktiga för utvecklingen. Det är denna moraliska bas som gör att Europa och kristenheten utgör såväl vår framtids politiska program som även vår egen historia."

Johann Calvin ansåg att påvedömet under senmedeltiden hade korrumpierats och att dess hierarki och präster och biskopar utgjorde en barriär mellan människan och Gud. Han förespråkade att prästerna skulle utses av församlingarna, detta för att få de att tjäna sina församlingar och inte för att utgöra en mellanlänk

mellan dem och Gud. Nattvarden har förblivit en viktig del av de regler som Calvin ställt upp. Men i motsats till katolikernas dereformerta trosbekännarna att brödet och vinet endast är symboler för Guds nåd. Viktigast av allt är den egna tron på Kristus, en tro given av den Heliga ande och inte vunnen genom människans egna ansträngningar.

Det stora slättlandet i östra Ungern och i Transsylvanien är den reformerta kyrkans hjärta. Det var hit denna tro först spred sig från Tyskland och Schweiz. Calvinismen var den förhärskande tron i Ungern enda tills katolicismen fick övertaget i slutet av 1700-talet.

Debrecen, huvudorten på det stora slättlandet i Ungern är kalvinismens Rom, eftersom det var här tron först slog rot. Alla försök att få staden att åter konvertera till katolicismen har misslyckats. I Debrecen är motståndet mot överheten djupt rotat. Det var här i den stora kyrkan som Lajos Kossuth, en av nationens stora hjältar försökte förklara Ungern för ett fritt land 1849. Biskopen i området är stolt över att kyrkan kan tjäna som en kraft för nationell överlevnad. Detta envisa, kompromisslösa drag stammar direkt från Calvin och Zwingli och deras läror. Debrecens teologiska fakultet ser som sin uppgift att upprätthålla denna intellektuella traditon. Men kunskaper och intellektuell vetgirighet måste paras med religiös övertygelse.

Den kalvinistiska tron på en förutbestämd plan har gett de reformerta en stark plikt känsla. De är också besjälade av en förtröstan på Guds förmåga att övervinna alla motgångar. Ungerns kalvinister tror att de har en viktig roll att spela just när det gäller landets överlevnad, en roll som tilldelats dem av Gud.

[Biskop Elemér Kocsis]: "Vi vittnar om att historien styrs av Gud och att vår nutid och framtid vilar i hans mäktiga och nådiga hand. Vi tror också att han har lett och leder det prövade folket ut ur glömskans avgrund. I vår nya situation upprepar vi nu att vi ska tjäna vår moderskyrka, vår nation -och våra trosfränder."

Ur programmet CREDO i TV 2 från 11 juni 1993

**Következő lapszámunk októberben jelenik meg.
Írásokat a szerkesztőség címére várunk. Lapzárta szeptember 15-én.**

Szövegszerkesztőnk programjában a magyar hosszú ő illetve ü nem áll még rendelkezésre. Ezért olvasóink szíves elnézését kérjük.